„Wsparcie Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej”
- Projekt systemowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” na zlecenie Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

w Lublinie

BILANS POTRZEB

W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

NA 2011 ROK

Opracowany przez:

Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej

LUBLIN, LUTY 2011

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
20 – 601 Lublin, ul. Zana 38
e-mail: rops@lubelskie.pl strona internetowa: www.rops.lubelskie.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp…… 3

I. Zadania pomocy społecznej realizowane przez gminy…… 5

1. Zasiłki i usługi w ramach zadań własnych i zleconych realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej. 5

2. Planowana liczba osób i rodzin wymagających pomocy. 13

3. Powody przyznania pomocy w 2011 roku. 17

4. Infrastruktura socjalna na terenie gmin województwa lubelskiego. 19

5. Inwestycje w placówkach pomocy społecznej w gminach. 21

6. Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury socjalnej. 21

7. Prowadzenie i utrzymanie ośrodków pomocy społecznej. 21

8. Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej. 22

9. Realizacja gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną oraz gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Programy osłonowe realizowane przez gminy województwa lubelskiego. 24

10. Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu 25

11. Planowane formy wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 28

II. Zadania pomocy społecznej realizowane przez powiaty……. 30

1. Świadczenia pieniężne realizowane przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną. 31

2. Infrastruktura socjalna. 33

3. Inwestycje w placówkach pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym. 36

4. Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury socjalnej. 36

5. Prowadzenie i utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie. 37

6. Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie. 37

7. Zadania administracji rządowej realizowane przez powiat. 39

8. Strategia rozwiązywania problemów społecznych. 40

9. Programy osłonowe i inne działania podejmowane w 2010 r. 41

10. Realizacja zadań powiatu w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej 41

11. Doradztwo metodyczne dla ośrodków pomocy społecznej i pracowników socjalnych. 42

12. Realizacja zadań własnych powiatu w zakresie prowadzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej. 42
13. Realizacja zadań własnych powiatu w zakresie prowadzenia specjalistycznego poradnictwa. 43
14. Standardy usług w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych. 43
15. Działania aktywizujące na rzecz uchodźców, osób niepełnosprawnych i osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze i inne. 45
16. Planowane formy wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 45
III. Współpraca OPS i PCPR z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej…… 47
IV. Potrzeby szkoleniowe w zakresie podnoszenia kwalifikacji kadr pomocy społecznej……..… 48
V. Wnioski……..…… 57
VI. Spis wykresów i tabel…… 60
VI. Tabele zbiorcze dotyczące gmin.
VII. Tabele zbiorcze dotyczące powiatów.

Wstęp

Sporządzanie bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej należy do zadań własnych gminy, powiatu i samorządu województwa i jest realizowane zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej obejmuje zadania finansowane z budżetu wojewody, gminy i powiatu. Jest opracowywany na podstawie informacji uzyskanych z 209 gminnych ośrodków pomocy społecznej, 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 4 miast grodzkich na prawach powiatu.

Celem bilansu jest m.in.:

- określenie rozmiaru potrzeb zgłoszonych przez wszystkie samorządy gmin i powiatów na różne formy świadczeń w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego, zabieganie o zniwelowanie niedoborów finansowych,
- kreowanie efektywnej polityki w gminie, powiecie i województwie w zakresie pomocy i aktywnej integracji społecznej,
- prowadzenie systemowych działań w zakresie przeciwdziałania ubóstwu i wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa lubelskiego.

W oparciu o informacje nadesłane przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach bilansu potrzeb środki niezbędne do realizacji zadań środowiskowej i instytucjonalnej pomocy społecznej na 2011 r. oszacowane zostały na łączną kwotę **678 475 465 zł**, (w roku ubiegłym była to kwota 640 946 369 zł, tj. o 5% mniejsza), na realizację zadań gmin – **348 733 239 zł**, na realizację zadań powiatu – **329 742 226 zł**, w tym:

1. pomoc finansowa -**274 661 911 zł** z tego: **209 821 397 zł,** realizowana przez ośrodki pomocy społecznej i **64 840 514 zł** - realizowana przez powiatowe centra pomocy rodzinie,
2. koszty związane z utrzymaniem infrastruktury socjalnej – **192 673 111 zł,** w tym: prowadzonej przez gminy – **11 312 976 zł** i powiaty –**181 360 135 zł,**
3. koszty planowanych zadań inwestycyjnych – **60 339 688 zł,** gminy – **1 529 003 zł,** powiaty – **58 810 265 zł,**
4. prowadzenie i utrzymanie OPS i PCPR **-129 098 145 zł,** w tym ośrodki pomocy społecznej –**115 445 166 zł** , powiatowe centra pomocy rodzinie **13 652 979 zł,**
5. Środowiskowe domy samopomocy i powiatowe ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi **- ogółem – 21 703 030 zł, w tym:**

- koszty utrzymania i prowadzenia – **ogółem 20 365 030 zł,** /w tym prowadzone przez gminy **10 461 697 zł,** prowadzone przez powiat **– 9 903 333 zł/,**

- koszt planowanych zadań inwestycyjnych w tych jednostkach – **1 338 000 zł**, /w tym gminy – **163 000 zł** , powiat – **1 175 000 zł**/.

Wykres nr 1. Procentowy podział środków niezbędnych do realizacji zadań pomocy społecznej na 2011 r.

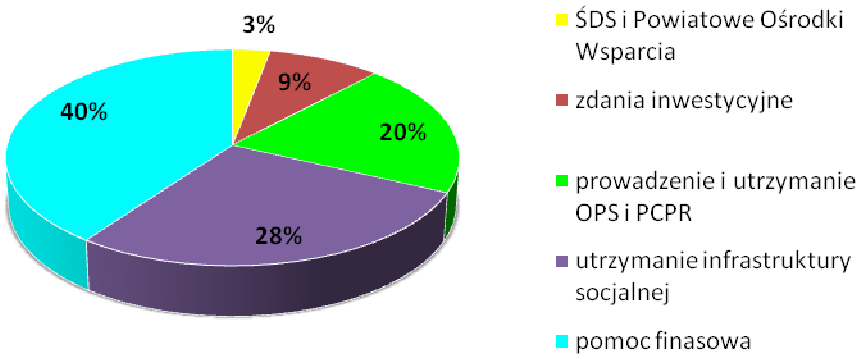

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z danych przedstawionych na powyższym wykresie największa część środków będzie przeznaczona na realizację pomocy finansowej to jest na zasiłki i usługi w ramach zadań własnych i zleconych gminy i powiatu – 40% ogółu. Z kolei najmniejsza część kosztów dotyczy prowadzenia, utrzymania i planowanych zadań inwestycyjnych w Środowiskowych Domach Samopomocy i Powiatowych Ośrodkach Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi.

Ogólna kwota środków finansowych niezbędnych do realizacji zadań pomocy społecznej w 2011 r. przez gminy i powiaty województwa lubelskiego wynosi 678 475 465 zł, w tym:

- zadania zlecone przez administrację rządową 20 806 580 zł (3% ogółu środków),

- zadania własne gmin i powiatów - 657 668 885 zł (97 % ogółu środków).

I. Zadania pomocy społecznej realizowane przez gminy.

W 2011 r. na realizację zadań pomocy społecznej gminy wskazały potrzeby finansowe w wysokości **348 733 239 zł**, w tym:

- koszt realizacji zasiłków i usług w ramach zadań własnych i zleconych gminie – 209 821 397 zł,
- funkcjonowanie infrastruktury socjalnej, w tym środowiskowych domów samopomocy – 21 774 673 zł,
- inwestycje w placówkach pomocy społecznej – 1 692 003 zł,
- koszt utrzymania i prowadzenia ośrodków pomocy społecznej – 115 445 166 zł.

Jak widać z przedstawionych powyżej danych zdecydowanie największą część prognozowanych kosztów gminy przeznaczą na realizację zasiłków i usług w ramach zadań własnych i zleconych – 60%, znaczną część zajmują również koszty prowadzenia i utrzymania ośrodków pomocy społecznej. Najmniejszą część szacownych kosztów zajmują środki finansowe przeznaczone na funkcjonowanie infrastruktury socjalnej – 6% i inwestycje w placówkach pomocy społecznej – zaledwie 1%.

Porównując prognozy przedstawione przez gminy na rok 2011 z prognozami na 2010 rok widoczne jest, że planowane koszty realizacji zdań pomocy społecznej wzrosły o 3%.

1. Zasiłki i usługi w ramach zadań własnych i zleconych realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej.

Na realizację zasiłków i usług w ramach zadań własnych i zleconych w roku 2011 zostały zaplanowane środki finansowe w łącznej wysokości 209 821 397 zł, w tym:

1. zadań własnych - 200 766 030 zł, z tego:
    - zasiłki i pomoc w naturze – 175 565 621 zł,
    - koszty odpłatności za umieszczenie w domu pomocy społecznej – 25 200 409 zł,
2. zadań zleconych - 9 055 367 zł, z tego:
    - wynagrodzenie za sprawowanie opieki – 905 843 zł,
    - zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej – 1 054 224 zł,
    - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 6 920 298 zł,
    - pomoc udzielana cudzoziemcom – 175 002 zł.

Porównując planowany koszt świadczeń w ramach zadań własnych i zleconych na rok 2011 z planem przedstawionym w bilansie na rok 2010 widoczne jest, że potrzeby finansowe w tym zakresie przejawiają niewielką tendencję rosnąca – wzrost o 1,4%.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że zdecydowana większość środków finansowych będzie przeznaczona na realizację zdań własnych gminy. Procentowy udział zadań własnych i zleconych w ogólnych kosztach przeznaczonych na realizację zasiłków i usług przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 2. Procentowy udział zadań własnych i zleconych gminie w ogólnych kosztach.

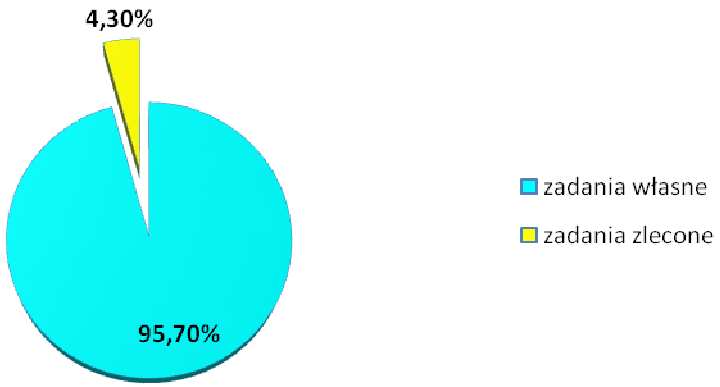

Źródło: Opracowanie własne

Zadania zlecone - finansowane ze środków budżetu państwa (tabela 1, 14, 15)

Koszt realizacji zasiłków i usług w ramach zadań zleconych gminie w roku 2011 ośrodki pomocy społecznej oszacowały na kwotę **9 055 367 zł** ogółem. W odniesieniu do prognoz na rok 2010 widoczny jest 2% wzrost kosztów świadczeń. W prognozie kosztów realizacji zadań zleconych na 2011 rok najwięcej środków finansowych zaplanowano na pomoc w formie usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 76% ogółu, z kolei najmniej na świadczenia dla cudzoziemców – zaledwie 2%. Informacje dotyczące procentowego udziału poszczególnych form pomocy przedstawia wykres nr 3.

Wykres nr 3. Procentowy udział kosztów pomocy finansowej w ramach zadań zleconych w 2011 roku

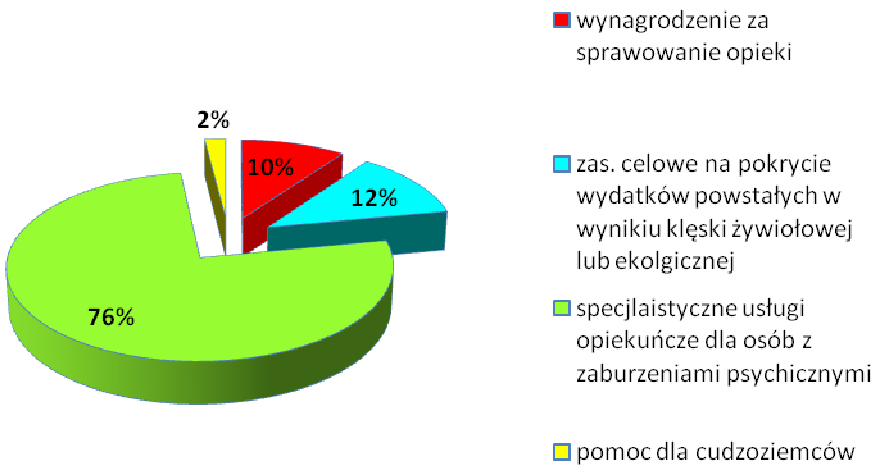

Źródło: Opracowanie własne

- **Wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki**

Wynagradzanie za sprawowanie opieki jest zadaniem zleconym gminom od 2009 roku (art. 18 ust. 1 p. 9 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.). Ta forma pomocy przysługuje opiekunowi z tytułu sprawowania opieki i jest przyznawana przez sąd. W roku 2011 to świadczenie zaplanowano dla 189 osób na kwotę **905 584 zł**, średni koszt świadczenia – 45 zł. W odniesieniu do potrzeb zaplanowanych na 2010 rok liczba świadczeniobiorców wzrosła o 19%, natomiast koszt świadczeń o 26%.

- **Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej**

Do tego świadczenia w 2011 r. zaplanowano 587 osób, a potrzeby w tym zakresie zostały oszacowane na kwotę **1 054 224 zł,** średnia wysokość zasiłku - 1757 zł. W porównaniu z szacunkami na rok 2010 zmalała planowana liczba osób wymagających pomocy, a co za tym idzie ogólny koszt planowanych świadczeń, przy czym liczba świadczeniobiorców zmalała o 45%, zaś koszt o 24%.

- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze przysługujące na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego**

Do specjalistycznych usług opiekuńczych zostały zaplanowane 835 osoby (o 1,6% mniej aniżeli w 2010 r.) na łączną kwotę **6 920 298 zł**. Porównując potrzeby w tym zakresie zaplanowane na rok 2010 i 2011 widoczne jest, że szacunki dotyczące liczby osób wymagających pomocy w roku 2011 zmalały o 1,6% , z kolei dotyczące kosztu świadczeń wzrosły o 3,6%, co niewątpliwie związane jest ze zwiększeniem ceny za godzinę usługi.

- **Pomoc udzielana cudzoziemcom** (tabela 14, 15)

Pomoc dla cudzoziemców jest udzielana na podstawie art. 18 ust 1 p.7 i 8 ustawy o pomocy społecznej.

Zgodnie z art. 18 ust 1 p. 7 udziela się pomocy w formie zasiłków celowych, schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania osobom, w związku z uzyskaniem w Rzeczpospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej. Koszt realizacji tego zadania w roku 2011 oszacowano na łączną kwotę **75 838 zł.** Do pomocy w formie zasiłków celowych planuje się 37 osób a jej koszt to – 29 850 zł, schronieniem planuje się objąć 10 osób a jego koszty to 20 200 zł, 37 osób zaplanowano do posiłku na kwotę 19 488 zł, pomoc w formie ubrania planuje się skierować do 26 osób a jej koszt to 6 300 zł.

Na podstawie art. 18 ust 1 p. 8 udziela się pomocy w formie zasiłków celowych, schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczpospolitej Polskiej. Zgodnie z prognozą ośrodków pomocy społecznej na realizację powyższego zadania, należy zabezpieczyć środki finansowe w wysokości **99 164 zł**. Pomoc w formie zasiłków celowych zaplanowano dla 47 osób, a jej koszt to – 51 790 zł, schronieniem planuje się objąć 6 osób a jego koszty to 9 600 zł, 36 osób zaplanowano do posiłku na kwotę 24 724 zł, pomoc w formie ubrania planuje się skierować do 32 osób a jej koszt oszacowano na 13 050 zł.

Zadania własne – realizowane z budżetu gmin

- **Świadczenia pieniężne i usługi**

Na realizację świadczeń i usług z zakresu zadań własnych w roku 2011 gminy potrzebują ogółem **175 565 621 zł,** tak więc w odniesieniu do potrzeb planowanych na rok 2010 prognozowana kwota uległa zmniejszeniu o 301 515 zł, to jest 0,17%. Największe potrzeby

wykazano na zasiłki okresowe – 26,76%, zasiłki stałe – 19,92% i pomoc w formie posiłku – 19,57% ogółu środków na świadczenia realizowane przez gminy.

Natomiast najmniejsze – poniżej 1% ogółu środków finansowych na następujące świadczenia:

- zasiłek celowy w formie biletu kredytowego – 0,01%,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie – 0,12%,
- zasiłek celowy na świadczenia zdrowotne dla osób bezdomnych i innych nie mających dochodu i możliwości ubezpieczenia się na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym -0,15%,
- ubranie – 0,20%,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – 0,26%,
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny – 0,28%,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 0,62%,
- sprawienie pogrzebu – 0,81%.

Procentowy udział poszczególnych form pomocy w ogólnym koszcie świadczeń przedstawia wykres nr 4.

Wykres nr 4. Procentowy udział poszczególnych form pomocy w ogólnym koszcie świadczeń.

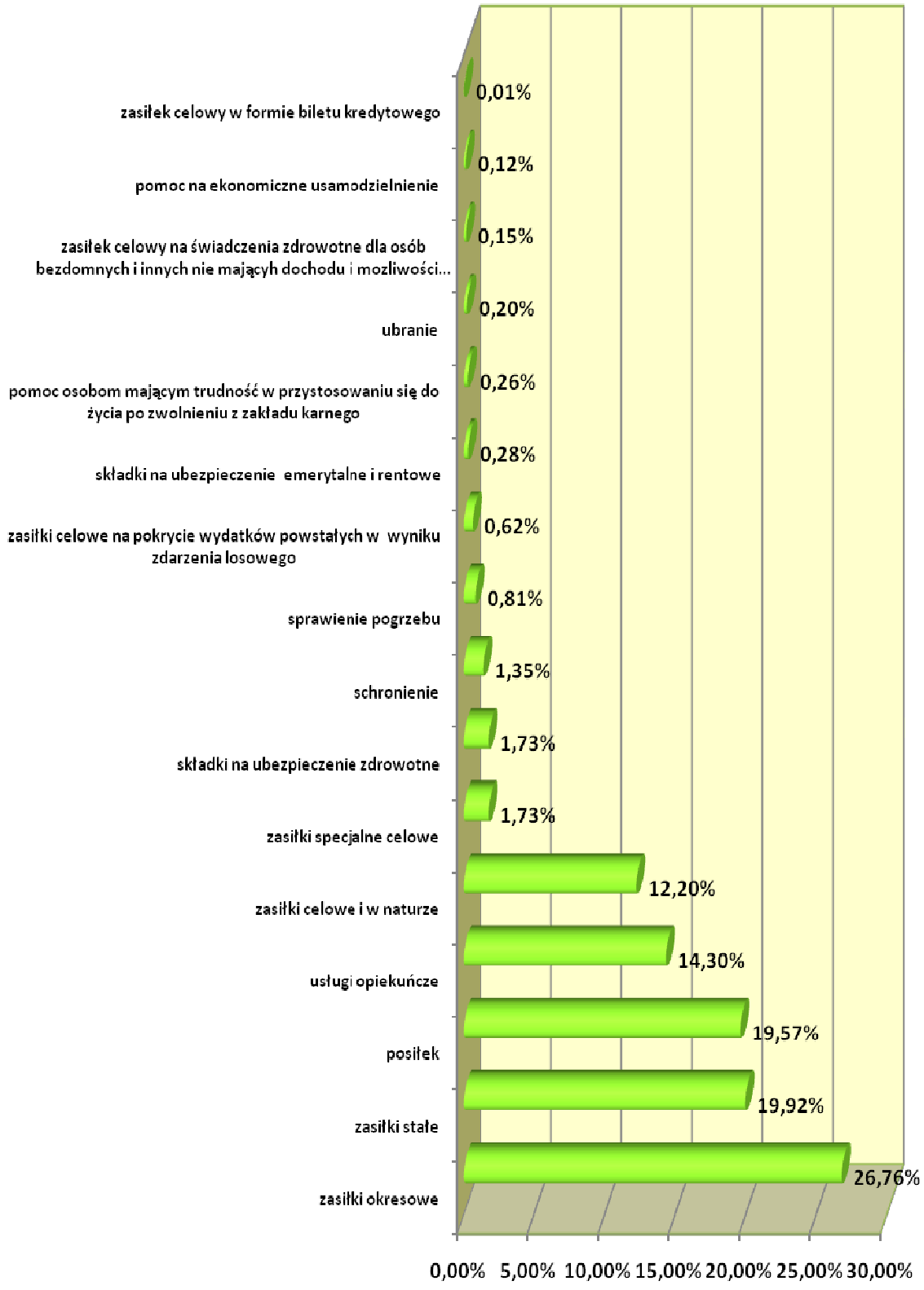

Źródło: Opracowanie własne

Jak już wspomniano największe potrzeby wykazano na **zasiłki okresowe** – **46 978 155 zł,** z czego 44 483 636 zł, to jest 95% ogółu kosztów świadczeń stanowi dotacja z budżetu państwa. Udział środków własnych oszacowano na kwotę 2 494 519 zł. Średnia wysokość zasiłku okresowego wynosi 265 zł. W porównaniu z rokiem ubiegłym szacunki świadczeń zmalały o 5%. Prognozuje się, iż w roku 2011 tą formą pomocy zostanie objętych 28 952 osób, to jest o 1 061 mniej niż planowano w roku poprzednim (spadek o 3,5% liczby świadczeniobiorców). Zasiłki okresowe przede wszystkim będą skierowane do osób i rodzin, w których występuje problem bezrobocia – 21 833 osób, długotrwałej choroby – 3 840 osób oraz niepełnosprawności – 3 073 osoby.

W 2011 r. koszt realizacji **zasiłków stałych** został określony na kwotę 34 968 363 zł. W odniesieniu do prognozy kosztów w/w świadczeń na rok 2011 odnotowano tendencje spadkową – spadek o 1,5% (554 986 zł). Tą formą pomocy planuje się objąć 9 318 osób, w tym 6 893 osób samotnie gospodarujących i 2 425 osób pozostających w rodzinie. Średnia miesięczna kwota zasiłku stałego dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 376 zł, natomiast dla osoby pozostającej w rodzinie – 267 zł. Zdecydowanie największą grupę wśród świadczeniobiorców zasiłków stałych w 2011 stanowią osoby samotne. Zważywszy na fakt, iż zasiłek stały przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności należy w stosunku do tej grupy osób rozwijać niezbędne oparcie środowiskowe, umożliwiające im prawidłowe funkcjonowanie w środowisku lokalnym. Z zasiłku stałego korzystają w większości osoby, które nie nabyły uprawnień do świadczeń w ramach innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Składka na **ubezpieczenie zdrowotne** w 2011 r. będzie opłacana za 7 846 osoby, w tym 7 582 to osoby zaplanowane do zasiłku stałego, zaś 162 to osoby bezdomne objęte indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności. Koszty tego świadczenia oszacowano na kwotę **3 033 728 zł.**

Następną znaczącą pozycją wśród zadań własnych gminy jest **posiłek**. W 2011 r. gminy zaplanowały do tej formy pomocy 72 985 osób a koszt świadczeń określono na **34 352 254 zł**. Z tej formy pomocy korzystają głównie dzieci w okresie nauki w szkole – 59 824 osoby na kwotę 26 546 380 zł , a także osoby bezdomne – 658 osób na kwotę 537 429 zł. W latach 2006 – 2011 jest realizowany wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania", w którym uczestniczą wszystkie gminy naszego województwa. Celem w/w programu jest wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym.

Zgodnie z prognozą ośrodków w 2011 r. **usługi opiekuńcze** zostaną skierowane do 4 888 osób (o 263 osób mniej niż w 2010 r.), a ich koszt został określony na **25 111 003 zł**. W ramach powyższej formy pomocy dla 1 301 osób zaplanowane zostały specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Zasiłki celowe i w naturze, które są przyznawane w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby oszacowane zostały na kwotę **25 111 003 zł** (o 1% więcej niż prognoza na rok 2010) i przewiduje się, że skorzysta z nich 35 996 osób. Średnia planowana wysokość zasiłków wynosi 165 zł. **Zasiłki specjalne celowe**, które mogą być przyznane w uzasadnionych przypadkach osobom lub rodzinom o dochodach przekraczających kryterium dochodowe zostały zaplanowane dla 7834 osób, a koszty pomocy określone na kwotę **3 039 688 zł**.

Pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie planuje się objąć w 2011 r. 44 osoby, tj. o 12 więcej niż w roku ubiegłym. W ogólnych kosztach tej pomocy – **203 880 zł** zaplanowano: udzielenie pomocy w naturze - 2 osoby, jednorazowe zasiłki celowe - 40 osób oraz pożyczki nieoprocentowane - 2 osoby.
Szczegółowy wykaz planowanych świadczeń zamieszono w tabelach końcowych – tabela 3.

- **Kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu** (tabela 13)

W porównaniu do poprzednich lat systematycznie wzrasta liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej, za które koszty odpłatności ponosi gmina**.** W 2010 r. 1 228 osób skierowano do domu pomocy społecznej, a koszt odpłatności wyniósł 19 647 421 zł, natomiast w 2011 r. tą forma pomocy planuje się objąć 1 413 osób, a przewidywany koszt to **26 532 396 zł.** Niewątpliwie na powyższe ma wpływ sytuacja demograficzna naszego województwa (ponad 17% ogółu mieszkańców to osoby starsze), a także migracje i brak możliwości zabezpieczenia odpowiednich usług w środowisku.

- **Pomoc w formie pracy socjalnej, specjalistycznego poradnictwa i interwencji kryzysowej** (tabela 4)

Świadczeniem realizowanym przez pracowników socjalnych, które ma służyć poprawie funkcjonowania osób i rodzin w ich społecznym środowisku jest praca socjalna. Praca socjalna jest prowadzona z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, jak również ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych

dla zaspokojenia potrzeb społeczności. Jednym z priorytetów pracy socjalnej jest podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie i niwelowanie skutków marginalizacji społecznej rodzin i osób. W ramach prowadzonej pracy socjalnej pracownicy socjalni podejmują działania polegające między innymi na: udzielaniu wsparcia, rzecznictwie na rzecz klientów, poradnictwie, rozszerzaniu kontaktów społecznych, budowaniu sieci wsparcia społecznego, edukacji. Ponadto, podejmowane są różnorodne działania na rzecz świadczeniobiorców w ramach współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Pomocą w formie pracy socjalnej w 2011 roku planuje się objąć **47 899 rodzin**, zaś poradnictwem specjalistycznym świadczonym osobom i rodzinom, które maja trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych – **17 217 rodzin**. Ośrodki wykazały, iż **3 210 rodzin** będzie wymagało działań podejmowanych w ramach interwencji kryzysowej.

2. Planowana liczba osób i rodzin wymagających pomocy (tabele 10,11 i 12)

Tabela nr 1. Planowana liczba rodzin i osób wymagających pomocy w ramach zadań zleconych i własnych.

Wyszczególnienie	2011 rok			
	Planowana liczba osób wymagających pomocy	**Liczba rodzin ogółem**	w tym: na wsi	**Liczba osób w rodzinach**
Przewidywane świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych	133 564	79 969	48 552	276 320
Przewidywane świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	1 734	1 728	998	4 558
Przewidywane świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	131 916	78 391	47 641	272 100
Planowana pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej ogółem	68 980	49 780	23 903	146 544
w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	14 850	11 631	6 702	32 714

Źródło: Opracowanie własne

Gminy województwa lubelskiego w 2011 r. planują objąć pomocą w ramach ustawowych zadań własnych i zleconych 79 969 rodzin, tj. o około 3 000 mniej niż w roku ubiegłym.

Świadczeniami udzielonymi tylko w ramach zadań zleconych planuje się objąć 1 728 rodzin i 4 558 osób w tych rodzinach. Planowana pomoc w ramach zadań własnych jest porównywalna do roku poprzedniego ze względu na liczbę rodzin (78 391) i osób w tych rodzinach (272 100).

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy również praca socjalna, którą w roku 2011 planuje się objąć 49 780 rodzin, co stanowi 62% z ogólnej liczby rodzin.

Wykres nr 5. Rodziny korzystające z pomocy (tab. 11)

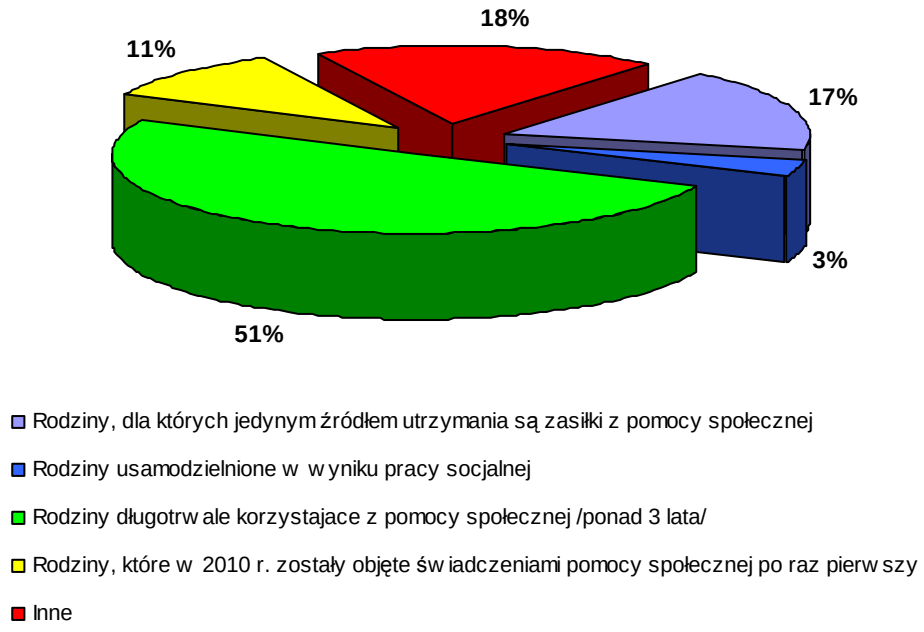

Źródło. Opracowanie własne

Z uzyskanych informacji wynika, iż dla 13 650 rodzin i 31 593 osób w tych rodzinach świadczenia z pomocy społecznej stanowią główne źródło utrzymania. Liczba ta stanowi 17% wszystkich rodzin zaplanowanych do objęcia pomocą społeczną w różnej formie w 2011 roku i jest o 2 punkty procentowe wyższa do roku 2010.

Ponad połowa rodzin (51%) w liczbie 40 449 i 129 049 osób w tych rodzinach korzystają z pomocy społecznej długotrwale, tj. ponad 3 lata.

W 2011 r. zgodnie z prognozą po raz pierwszy świadczeniami pomocy społecznej zostanie objętych 8 465 rodzin i 23 049 osób w tych rodzinach, co stanowi 11%.

Najmniejsza liczba (3%) z prezentowanych na wykresie danych dotyczy 2727 rodzin usamodzielnionych w wyniku pracy socjalnej.

Liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem osób bezrobotnych, niepełnosprawnych, starszych oraz uzależnionych poddających się leczeniu obrazuje poniższe zestawienie:

Wykres nr 6. Osoby bezrobotne (zarejestrowane oraz nie zarejestrowane w PUP) korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

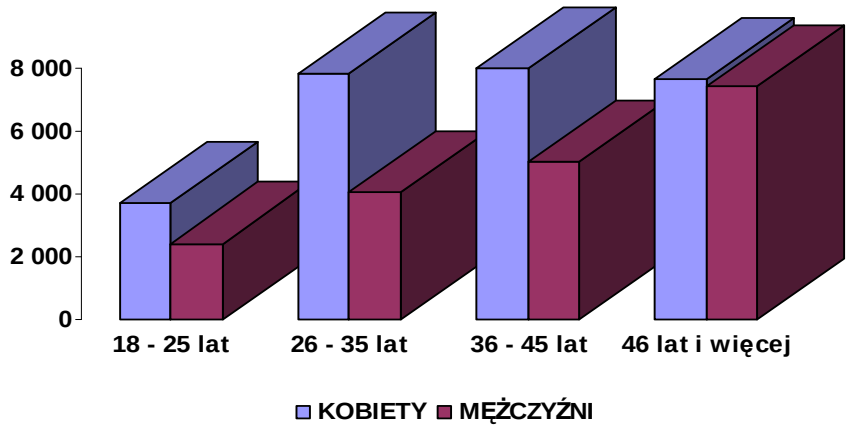

Źródło. Opracowanie własne

Z uzyskanych od ośrodków pomocy społecznej danych wynika, że wśród osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej znacznie więcej jest kobiet (65%) niż mężczyzn (35%), szczególnie w wieku do 45 roku życia. Liczba bezrobotnych kobiet pozostających pod opieką OPS w 2010 wynosiła ogółem 27 162 i była o 8 179 większa niż mężczyzn (18 983).

Wykres nr 7. Osoby niepełnosprawne (posiadające orzeczenie o niepełnosprawności) korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

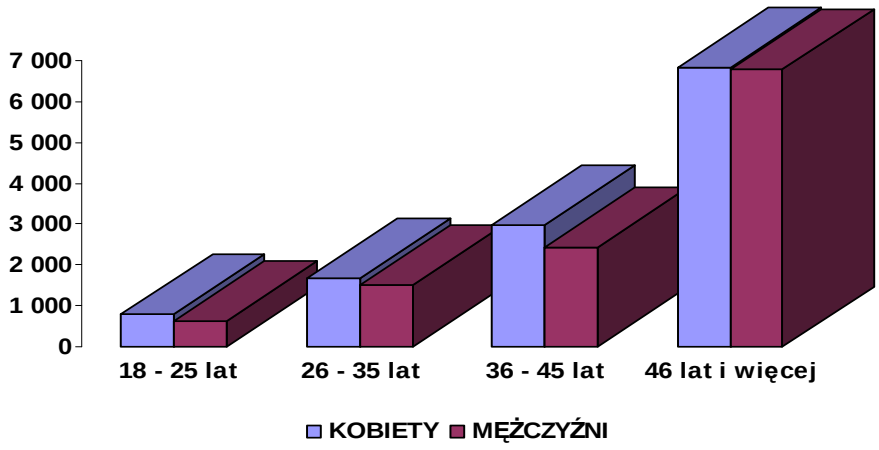

Źródło. Opracowanie własne

W odniesieniu do klientów ośrodków pomocy społecznej posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności liczba kobiet i mężczyzn rozkłada się równomiernie, chociaż w przedziałach wiekowych do 45 roku życia również zaznacza się niewielka przewaga kobiet. W roku 2010 ze świadczeń z pomocy społecznej skorzystało 23 655 osób niepełnosprawnych, w tym 12 278 kobiet i 11 377 mężczyzn.

Wykres nr 8. Osoby starsze korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

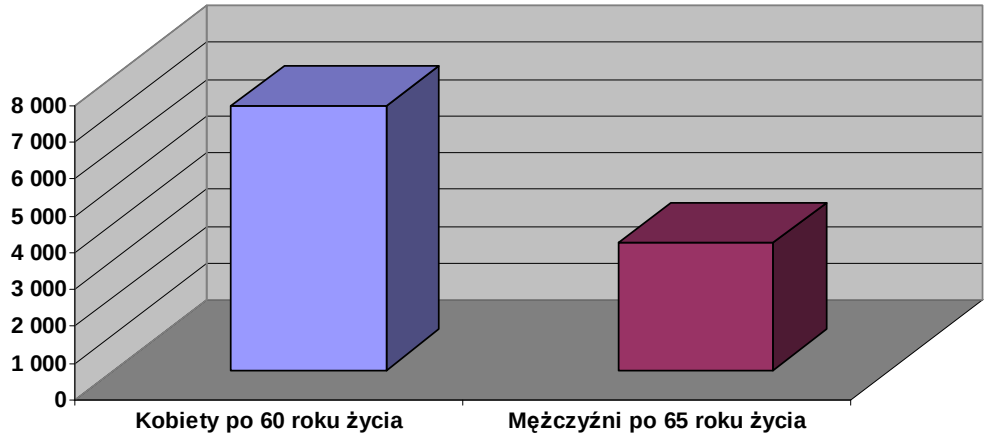

Źródło. Opracowanie własne

Wśród osób starszych korzystających z pomocy społecznej struktura wieku jest najbardziej zróżnicowana, ponieważ kobiet po 60 roku życia jest 2 razy więcej niż mężczyzn, odpowiednio: 7 183 i 3 457.

Wykres nr 9. Osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków odurzających, poddających się procesowi leczenia lub do 1 roku po jego zakończeniu korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

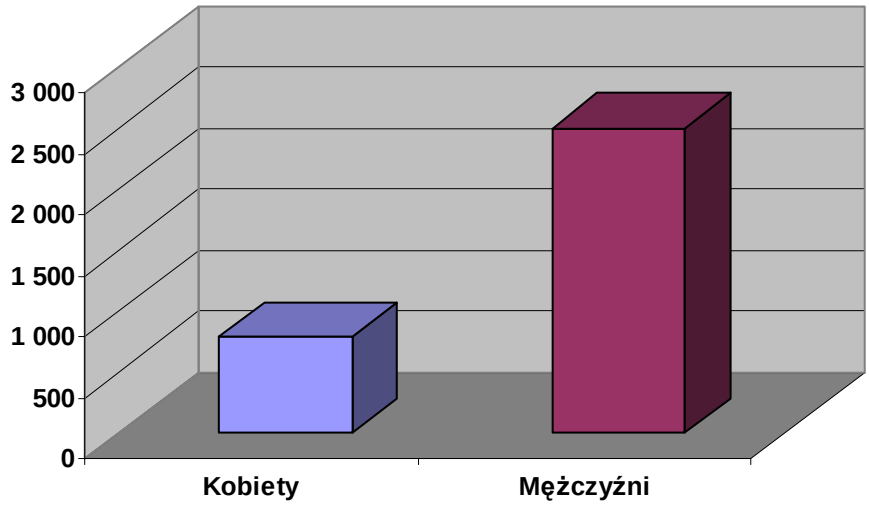

Źródło. Opracowanie własne

Wśród osób uzależnionych od alkoholu lub innych środków odurzających, poddających się procesowi leczenia, liczba mężczyzn przewyższ trzykrotnie liczbę kobiet i wynosi odpowiednio 2 502 dla mężczyzn i 789 dla kobiet.

3. Powody przyznania pomocy w roku 2011.

Wykres nr 10. Powody przyznania pomocy w roku 2011w liczbach (tab. 12)

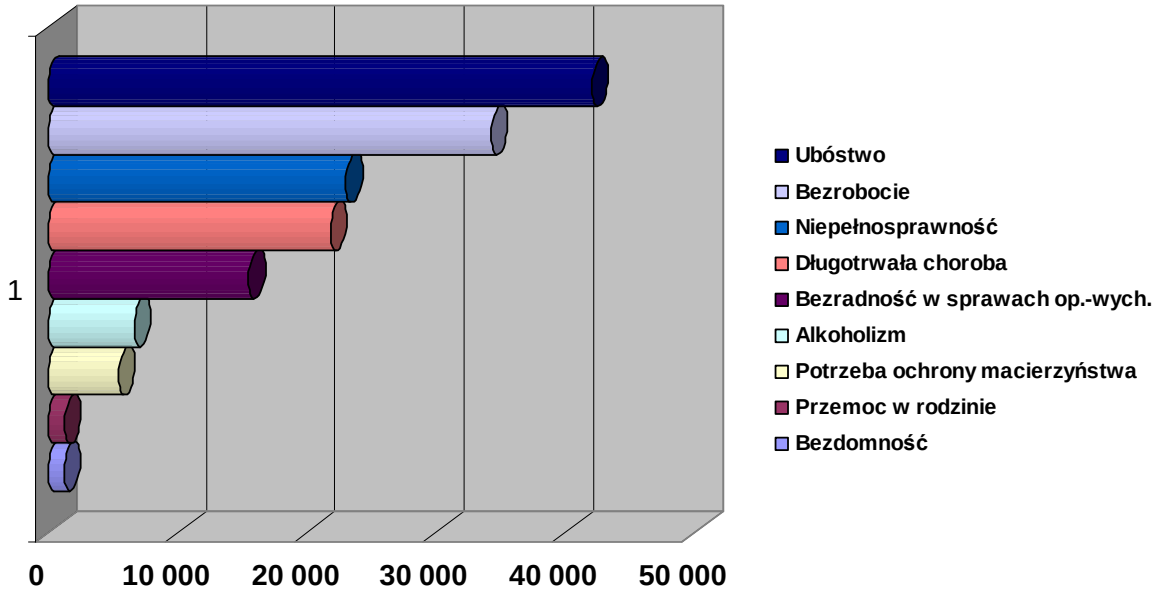

Źródło. Opracowanie własne

Podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej wskazywanymi trudnymi sytuacjami życiowymi, z powodu których będą udzielane świadczenia pomocy społecznej w 2011 r. są:

- ubóstwo – przewidywana liczba rodzin wynosi 42 091 oraz 147 190 osób w tych rodzinach;
- bezrobocie – przewidywana liczba rodzin – 34 266 rodzin oraz 113 149 osób w rodzinach;
- niepełnosprawność – przewidywana liczba rodzin – 23 054 oraz 57 429 osób;
- długotrwała choroba – 21 833 rodzin i 59 747 osoby w tych rodzinach;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – przewidywana liczba rodzin – 15 536 i 62 925 osób w rodzinach
- alkoholizm – przewidywana liczba rodzin – 6 693 i 18 374 osób w tych rodzinach;
- przemoc w rodzinie – przewidywana liczba rodzin – 1 303 i 6 831 osób w tych rodzinach.

Wykres nr 11. Powody przyznania pomocy w roku 2011 w % (tab. 12).

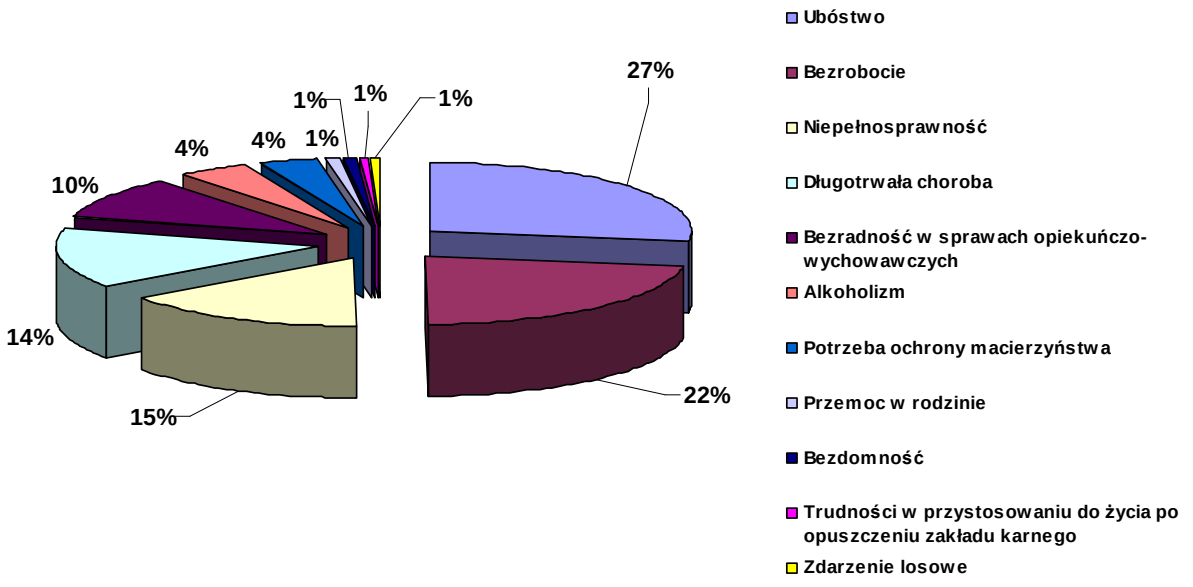

.

Źródło. Opracowanie własne

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie prawie 1/3 rodzin korzysta z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (27%) i co 4 rodzina z powodu bezrobocia (22%). Dość dużą grupę klientów pomocy społecznej stanowią osoby niepełnosprawne (15%) i przewlekle chore (14%). Przemoc w rodzinie, bezdomność lub trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego dotykają najmniejszej liczby klientów OPS w gminach (około 1%).

4. Infrastruktura socjalna na terenie gmin województwa lubelskiego (tabela 7)

Na koszty funkcjonowania infrastruktury socjalnej (*z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy*) w 2011 r. niezbędne będą środki finansowe w wysokości **11 312 976 zł** w tym:

Ośrodki wsparcia – 8 665 762 zł ,

Jednostki specjalistycznego poradnictwa – 556 816 zł,

Mieszkania chronione – 659 130 zł,

Ośrodki Interwencji Kryzysowej – 1 100 000 zł,

Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego – 331 268 zł.

Ośrodki wsparcia

Z przedłożonych przez ośrodki pomocy społecznej informacji wynika, że na terenie gmin funkcjonuje 49 ośrodków wsparcia /dzienne domy pomocy, schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, kluby seniora i inne ośrodki wsparcia/ - z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy - z liczbą miejsc 1 545, z tego 31 prowadzonych jest przez gminę, a 18 przez inny podmiot. Łączny koszt funkcjonowania tych ośrodków w 2011 r. został oszacowany na kwotę **8 665 762 zł**, w tym ze środków gminy 5 719 522 zł, innych podmiotów prowadzących – 2 946 240 zł. W 2010 r. z różnych form pomocy realizowanych w ramach ośrodków wsparcia skorzystało 2 445 osób.

- **Dzienne domy pomocy społecznej**

Do bilansu potrzeb zostały wykazane 4 dzienne domy pomocy społecznej. Dysponują one 181 miejscami. W 2010 r. z tej formy pomocy skorzystało 240 osób. Łączny koszt utrzymania i prowadzenia tych placówek w 2011 r. został oszacowany na kwotę **1 907 512 zł**.

- **Schroniska i noclegownie**

Na prowadzenie wykazanych w bilansach 8 noclegowni i 6 schronisk w 2011 r. niezbędne będą środki finansowe w wys. **1 486 740 zł.** Ośrodki te dysponują w sumie 296 miejscami.

- **Kluby Samopomocy**

W bilansie potrzeb na 2011 r. zostały wykazane 3 Kluby Samopomocy. Koszt ich funkcjonowania określony został na kwotę 350 000 zł.

- **Kluby Seniora**

W zajęciach prowadzonych przez 9 Klubów Seniora w 2010 r. uczestniczyło 296 osób. Koszty ich prowadzenia w 2011 r. określono na kwotę – 61 500 zł.

- **Inne ośrodki wsparcia**

Gminy województwa lubelskiego wykazały funkcjonowanie 19 innych ośrodków wsparcia z liczbą miejsc 716, a koszty ich utrzymania zostały określone na **4 860 010 zł**.

Ponadto na terenie gmin funkcjonują:

Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego

W gminnych bilansach potrzeb ośrodki pomocy społecznej uwzględniły 14 placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, prowadzonych przez gminę oraz 3 prowadzone przez inny podmiot. Placówki te dysponują łącznie 520 miejscami i objęły swoim działaniem w 2010 r. 523 dzieci. Koszt ich funkcjonowania w 2011 r. określono na kwotę **331 268 zł.**

Mieszkania chronione

W bilansach potrzeb wskazano 12 mieszkań chronionych, które funkcjonują na terenie gmin, a koszty ich funkcjonowania wyniosą **659 130 zł.**

Ośrodki Interwencji Kryzysowej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej zostały wykazany przez M. Lublin. W roku 2010 z pomocy Ośrodka skorzystało 1 700 osób. Koszt funkcjonowania w 2011 r. oszacowano na kwotę **1 100 000 zł.**

Jednostki specjalistycznego poradnictwa

Jednostki specjalistycznego poradnictwa zostały wykazane przez 3 gminy: M. Lublin, gminę Zwierzyniec w powiecie zamojskim i gminę Tomaszów Lubelski w powiecie tomaszowskim. Swoim działaniem w 2010 r. objęły one 1 841 osób. Koszt prowadzenia tych placówek w 2011 r. wyniesie **556 816 zł**.

Środowiskowe Domy Samopomocy - zadanie zlecone (tabela 2)

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują 22 Środowiskowe Domy Samopomocy, w tym 16 prowadzonych przez gminę oraz 6 przez inny podmiot. Placówki te w roku 2010 dysponowały łącznie 784 miejscami. Koszty funkcjonowania tych jednostek w 2011 roku określono na kwotę **10 461 697 zł.**

5. Inwestycje w placówkach pomocy społecznej w gminach (tabela 8)

Z informacji uzyskanych z gmin wynika, iż na realizację zadań inwestycyjnych w placówkach pomocy społecznej o zasięgu lokalnym w 2011 r. potrzebne będą środki finansowe w wys**. 1 692 003 zł.**

6. Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury socjalnej (tabela 9)

W bilansie potrzeb 12 gmin wykazało potrzebę utworzenia na swoim terenie 19 jednostek realizujących zadania pomocy społecznej. Swoją pomocą obejmowałyby one 570 osób. Wśród tych placówek jest m.in. 7 świetlic, 2 mieszkania chronione dla osób starszych, środowiskowy dom samopomocy, dom dziennego pobytu, ośrodek interwencji kryzysowej, centrum aktywności środowiskowej.

7. Prowadzenie i utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (tabela 6)

Przewidywany na rok 2011 łączny koszt utrzymania 213 ośrodków pomocy społecznej został oszacowany na kwotę **115 445 166 zł.** Główną część kosztów stanowią wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi – 97 920 485 zł (85 % ogółu kosztów) oraz pozostałe koszty utrzymania – 16 065 702 zł (14%). Koszty uzupełniania wykształcenia, planowanych szkoleń zawodowych i inwestycji łącznie stanowią 1% prognozowanych wydatków.

Planowane inwestycje w ośrodkach pomocy społecznej zostały oszacowane na kwotę 742 200 zł., w tym: 65 000 zł – nowe inwestycje, 417 000 – modernizacja, 260 200 zł – zakupy inwestycyjne. Koszty związane z podwyższaniem kwalifikacji zawodowych pracowników oszacowano ogółem na kwotę 716 779 zł, z tego na planowane szkolenia zawodowe została wskazana kwota – 642 649 zł, zaś na uzupełnienie wykształcenia 74 130 zł.

Wykres nr 12. Koszty utrzymania i prowadzenia Ośrodków Pomocy Społecznej.

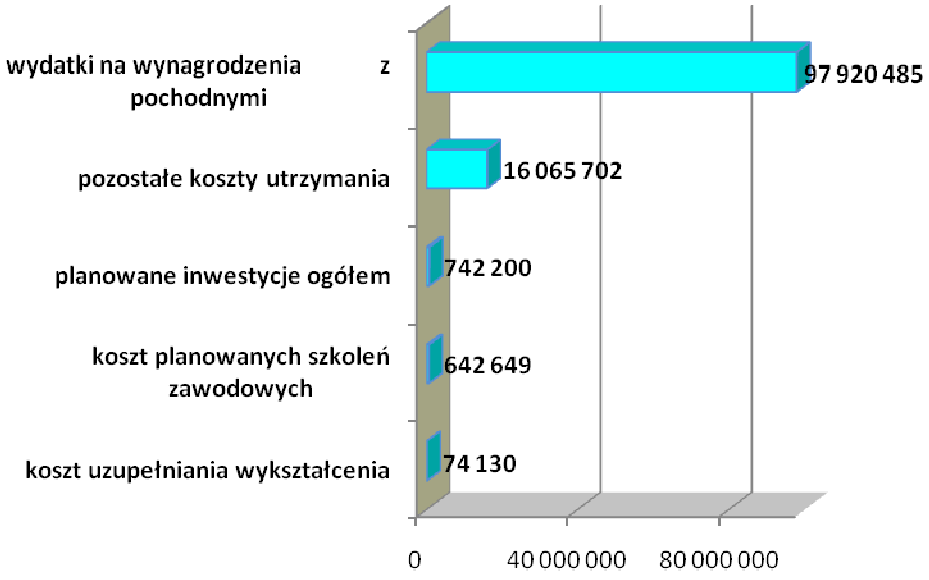

Źródło. Opracowanie własne

8. Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej (tabela 6)

Wykres nr 13. Struktura zatrudnienia pracowników OPS w liczbach.

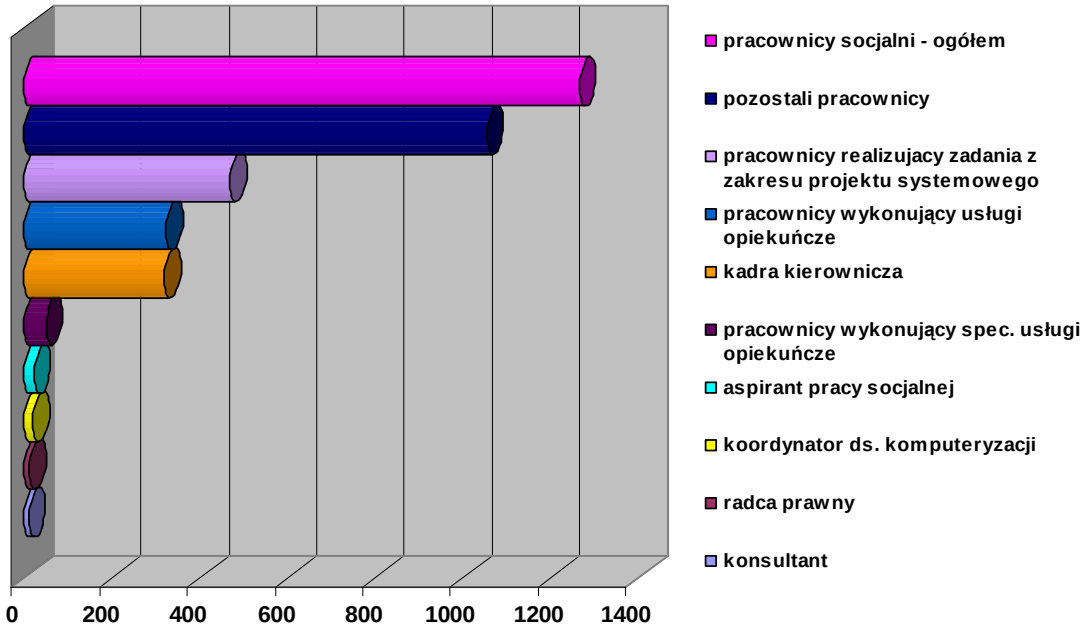

Źródło. Opracowanie własne

Wg uzyskanych informacji w ośrodkach pomocy społecznej na koniec 2010 roku zatrudnionych było 3 076 pracowników. Liczba wszystkich pracowników socjalnych wynosiła 1265, w tym: starszych specjalistów pracy socjalnej – 70, specjalistów pracy socjalnej – 360, starszych pracowników socjalnych – 342, pracowników socjalnych – 493. Pracę w rejonach opiekuńczych wykonywało 1 154 pracowników socjalnych. W realizację projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zaangażowanych było 469 pracowników, w tym 302 pracowników socjalnych, 74 księgowych i 93 innych.

Wykres nr 14. Liczba pracowników socjalnych wg zajmowanych stanowisk.

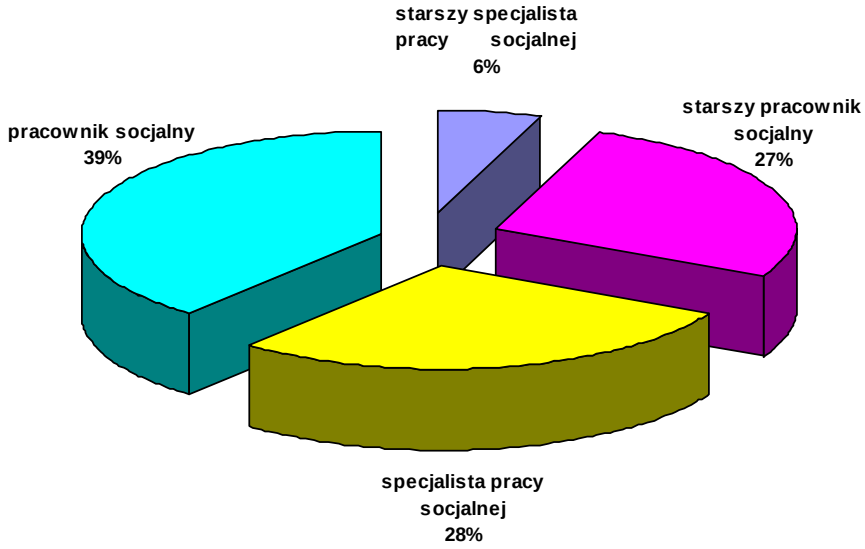

Źródło: Opracowanie własne

Na 2011 r. zgłoszono potrzeby dodatkowego zatrudnienia 240 osób, to jest o połowę mniej niż w roku ubiegłym. Nadal występują potrzeby w zakresie zatrudnienia pracowników socjalnych – 79,5 oraz pracowników wykonujących usługi opiekuńcze - 40 etatów, a także 26 radców prawnych i 20 koordynatorów ds. komputeryzacji.

9. Realizacja gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną oraz gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Programy osłonowe realizowane przez gminy województwa lubelskiego.

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Pomoc powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów oraz zasobów środowiska. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Gminny system profilaktyki i opieki na dzieckiem i rodziną jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust. 1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), określa specyfikę zadań oraz sposób, w jaki mają zostać zrealizowane.

Na podstawie informacji uzyskanych od ośrodków pomocy społecznej, w województwie lubelskim system profilaktyki i opieki na dzieckiem i rodziną realizuje 178 gmin, tj. o 29 więcej niż w roku ubiegłym. Pozostałe gminy deklarują opracowanie tego systemu w I półroczu bieżącego roku.

Do najczęściej realizowanych działań w ramach gminnego systemu profilaktyki i opieki na dzieckiem i rodziną należy między innymi:

- Specjalistyczne poradnictwo (psychologiczne, pedagogiczne, prawne i inne)
- Powołanie zespołów interdyscyplinarnych
- Prowadzenie Punktów Konsultacyjnych
- Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych
- Organizowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży
- Dożywianie dzieci w szkołach
- Dofinansowanie do zakupu podręczników i pomocy naukowych
- Wspieranie i rozwijanie wolontariatu
- Współpraca z gminnymi Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W 2010 roku, tak jak w latach ubiegłych, wszystkie gminy województwa lubelskiego realizowały program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania". Ponadto, 175 gmin realizowało programy osłonowe adresowane w szczególności do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Są to między innymi: gminne programy profilaktyki i opieki nad dzieckiem, gminne programy przeciwdziałania przemocy, programy wychodzenia z bezdomności oraz programy Centrum Aktywności Lokalnej.

10. Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (tabele 17, 18)

Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu realizowane przez gminy to głównie: kontrakt socjalny, prace społecznie użyteczne, organizacja klubów integracji społecznej i centrów integracji społecznej, spółdzielnie socjalne oraz programy wychodzenia z bezdomności.

➢ Kontrakt socjalny

Stosowany w działaniach ośrodków pomocy społecznej kontrakt socjalny ma poprawiać skuteczność udzielanej pomocy poprzez mobilizowanie osób i rodzin do podejmowania działań usamodzielniających. Możliwość zawierania kontraktów socjalnych wprowadziła ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Jest to pisemna umowa zawierana z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron, tj. klienta i pracownika socjalnego, które mają doprowadzić do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

W 2011 roku planuje się zawarcie kontraktu socjalnego z 5 580 osobami, tj. o 356 osób więcej niż objętych tą formą pomocy w roku ubiegłym.

Najważniejsze efekty kontraktu socjalnego wykazane przez gminy to: podniesienie kwalifikacji zawodowych, wzrost aktywności i samodzielności osób na rynku pracy, podjęcie leczenia odwykowego i udział w terapii grupowej.

➢ Prace społecznie użyteczne

Prace społecznie użyteczne stanowią istotny element aktywnych form pomocy na rzecz osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Są one skierowane do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Osoby, które z uwagi na swoją sytuację są odbiorcami świadczeń pomocy społecznej, dzięki pracom społecznie użytecznym mogą uzyskać dochody własnym staraniem, przy wykorzystaniu

swoich uprawnień i możliwości. Sprzyja to kształtowaniu aktywnych postaw oraz przywróceniu zdolności pełnienia ról społecznych i zawodowych.

W prace społecznie użyteczne w roku 2010 zaangażowanych było w gminach 2005 osób, tj. o 50 osób mniej niż planowano. Przewiduje się, że w bieżącym roku tą formą pomocy zostanie objętych 2 119 osób.

- **Kluby Integracji Społecznej**

Klub Integracji Społecznej (KIS) to jednostka, której celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy.

Głównym celem KIS jest:

- Minimalizowanie skutków bezrobocia
- Promowanie aktywności i przedsiębiorczości społecznej
- Przygotowywanie do podjęcia zatrudnienia
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Pomoc w wychodzeniu z izolacji i osamotnienia.

W roku ubiegłym gminy wykazały funkcjonowanie 16 Klubów Integracji Społecznej, w których uczestniczyło 451 osób. W 2011 roku planuje się utworzenie kolejnych 11.

- **Centra Integracji Społecznej**

Centra Integracji Społecznej realizują proces reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym poprzez świadczenie usług polegających na:

• kształceniu umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie ogólnodostępnych pozycji społecznych,

• nabywaniu umiejętności zawodowych przez przyuczenie do zawodu,

• przekwalifikowaniu lub podwyższaniu kwalifikacji zawodowych,

• nauce planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem,

• uczeniu umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

W województwie lubelskim w 2010 funkcjonowały 2 Centra Integracji Społecznej, które swoim działaniem objęły 76 osób. W roku 2011 działalność kontynuować będzie CIS w Chełmie, który przewiduje uczestnictwo 72 osób.

- **Programy wychodzenia z bezdomności**

Działania aktywizujące to przede wszystkim indywidualny program wychodzenia z bezdomności, którym może być objęta osoba bezdomna. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności zawiera szczegółowy zakres i rodzaj działań osoby bezdomnej w rozwiązywaniu własnych problemów życiowych, uwzględniając aktywne współdziałanie osoby bezdomnej oraz zakres i rodzaj działań pracownika socjalnego, polegający w szczególności na pracy socjalnej oraz pomocy m. in. w uzyskaniu należnych świadczeń, uzyskaniu pracy, podjęciu terapii lub leczenia, rozwiązaniu problemów mieszkaniowych i rodzinnych.

W bieżącym roku planuje się objąć tą formą pomocy 61 bezdomnych, natomiast w 2010 roku były to 32 osoby.

- **Spółdzielnie Socjalne**

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 94, poz. 651) spółdzielnia socjalna jest podmiotem ekonomii społecznej, który został powołany jako jednostka tworząca podstawy prawne dla działalności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spółdzielnie te dają możliwość rozpoczęcia i kontynuowania działalności, przede wszystkim osobom, którym trudno działać samodzielnie. Na terenie województwa lubelskiego działa 13 spółdzielni socjalnych, z których 5 działalność rozpoczęło w 2010 roku.

- **Inne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.**

Do działań aktywizujących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, oprócz wcześniej wymienionych, należą działania podejmowane w ramach wolontariatu, grup samopomocowych, grup wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i objętych leczeniem odwykowym, a także na rzecz rodzin osób niepełnosprawnych. W 2010 roku innymi formami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu objętych zostało 2 711 osób. W 2011 planuje się zwiększenie tej liczby o kolejne 1 420 osób.

11. Planowane formy wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Ośrodki pomocy społecznej podobnie jak w latach poprzednich w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w roku 2011 planują realizację projektów systemowych i konkursowych z zakresu Priorytetu VII – Promocja integracji społecznej.

W ramach projektów systemowych Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej działaniami aktywizującymi planuje się objąć ogółem 4 838 beneficjentów, w tym:

- bezrobotni poszukujący pracy lub nie pozostający w zatrudnieniu, będący w wieku aktywności zawodowej i korzystający ze świadczeń pomocy społecznej – 3 744 osób,
- młodzież od 15 do 25 roku życia pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym – 312 osób,
- otoczenie osób wykluczonych społecznie - 782 osób.

Większość beneficjentów – 2 699 osób (56%) zostanie objęta formami wsparcia w ramach kontraktów socjalnych i programów aktywności lokalnej, w tym:

- kontrakty socjalne – 2183 osoby (45%),
- programy aktywności lokalnej – 516 osób (11%).

W roku 2010 działaniami w ramach projektów systemowych objętych zostało 3 861 beneficjentów, tak więc w roku 2011 ośrodki pomocy społecznej zaplanowały 20% wzrost liczby beneficjentów. W roku 2010 w ramach instrumentów aktywnej integracji zawodowej, zdrowotnej, społecznej i edukacyjnej realizowano między innymi formy wsparcia: kursy i szkolenia zawodowe, spotkania z doradcą zawodowym, wsparcie psychologiczne, uczestnictwo w programach profilaktycznych i terapeutycznych (dla osób i rodzin z problemem alkoholowym), pomoc finansowa (zasiłki okresowe i celowe) oraz pomoc w formie pracy socjalnej. W wyniku podjętych działań beneficjenci m.in. podwyższyli kwalifikacje zawodowe, nabyli umiejętność poruszania się po rynku pracy, wzrosły ich kompetencje społeczne, uczestniczyli w terapii dla osób uzależnionych (tabela nr 25).

W roku 2011 na realizację świadczeń pieniężnych przyznanych w ramach realizacji kontraktu socjalnego, programu aktywności lokalnej lub innych form wsparcia zaplanowano łącznie 5 527 821 zł., w tym:

- zasiłki okresowe: 5 359 świadczeń na kwotę 1 215 435 zł dla 1 196 osób,
- zasiłki celowe: 7 675 świadczeń na kwotę 4 287 396 zł dla 2 872 osób,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie: 4 świadczenia na kwotę 25 000 zł dla 4 osób.

W ramach Priorytetu VII w roku 2011 ośrodki pomocy społecznej planują również działania wspierające w ramach projektów konkursowych. Informacje przedstawione w bilansie potrzeb wskazują, że działania podejmowane przez gminy będą ukierunkowane przede wszystkim na wzrost kompetencji zawodowych beneficjentów.

Do priorytetowych działań zaplanowanych do realizacji w 2011 roku należą:

- organizacja kursów i szkoleń umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kompetencji zawodowych osób wykluczonych społecznie – 102 ośrodków (48%),
- poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne, zawodowe i inne, prowadzące do integracji społecznej i zawodowej, skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia – 93 ośrodków (44%),
- rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy – 61 ośrodków (29%).

Szczegółowy wykaz planowanych form wsparcia w ramach projektów konkursowych przedstawia tabela nr 22.

II. Zadania pomocy społecznej realizowane przez powiaty.

Środki niezbędne do realizacji zadań powiatu w zakresie pomocy społecznej w 2011 r. zostały określone przez powiatowe centra pomocy rodzinie na kwotę **329 742 226 zł** (wzrost planowanych kosztów o 28 060 439 zł, tj. 8,5% w odniesieniu do szacunków na 2010 r.). W ramach powyższych środków określone zostały potrzeby na realizację zarówno zadań własnych powiatu jak i zadań zleconych przez administrację rządową.

1. Na realizację zadań własnych powiatu w 2011 r. niezbędne są środki finansowe w wys. 317 981 013 zł, w tym:

- świadczenia pieniężne – **64 157 634 zł,**
- utrzymanie funkcjonującej infrastruktury socjalnej – **181 360 135 zł,**
- zadania inwestycyjne w placówkach funkcjonujących na terenie powiatów – **58 810 265 zł,**
- prowadzenie powiatowych centrów pomocy rodzinie – **13 652 979 zł.**

2. Realizacja zadań zleconych przez administrację rządową została oszacowana na łączną kwotę 11 761 213 zł, z tego:

- koszt utrzymania powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – **9 903 333 zł,**
- zadania inwestycyjne w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – **1 175 000 zł**
- pomoc udzielana uchodźcom – **682 880 zł.**

Wykres nr 15. Procentowy udział środków przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych w 2011

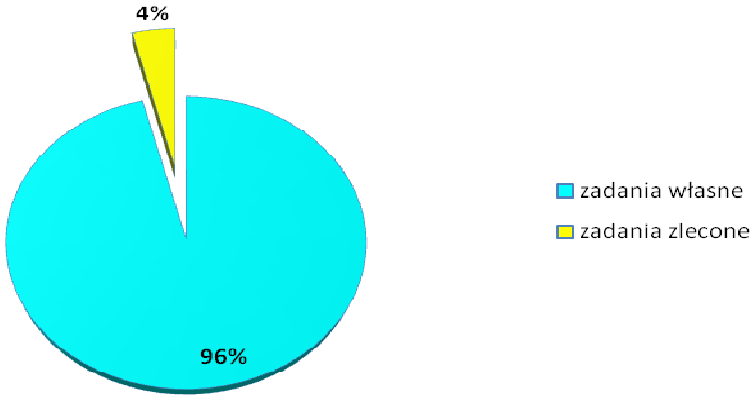

Źródło: Opracowanie własne

1. Świadczenia pieniężne realizowane przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną (tabele 1, 2,3)

Jednym z ważnych zadań powiatu w zakresie pomocy społecznej jest opieka nad dzieckiem i rodziną, realizowana m.in. poprzez organizowanie opieki zastępczej oraz prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Zgodnie z informacjami z powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2011 r. koszt realizacji świadczeń pieniężnych i odpłatności w związku z umieszczeniem dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych wyniesie **64 157 634 zł.** W ubiegłym roku była to kwota **61 878 803 zł,** tak więc w przeciągu roku nastąpił wzrost prognozowanych kosztów o 3,5% . Świadczenia te będą realizowane w następujących formach:

- organizowanie opieki zastępczej - **27 757 380 zł** (3 084 dzieci w 2 480 rodzinach), w tym:

- rodziny spokrewnione z dzieckiem – 18 880 181 zł (2 354 dzieci w 1 936 rodzinach),
- rodziny niespokrewnione z dzieckiem – 4 044 609 zł (396 dzieci w 356 rodzinach),
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem – 4 832 590 zł (dzieci 334 w 188 rodzinach), w tym:
  - rodziny wielodzietne – 2 731 734 zł (188 dzieci w 104 rodzinach),
  - rodziny specjalistyczne – 268 329 zł (8 dzieci w 5 rodzinach),
  - rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego – 1 832 527 zł (138 dzieci w 71 rodzinach).

- pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integracje ze środowiskiem – 10 228 451 zł, w tym:

- pomoc pieniężna na usamodzielnienie – **1 432 620 zł** (233 wychowanków),
- pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki - **7 591 636 zł** (1 441 wychowanków),
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych – **95 342 zł** (dla 106 osób), z tego w mieszkaniu chronionym – 56 237 zł (dla 56 osób),
- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej – **1 094 030 zł** (dla 276 osób),

- pokrywanie wydatków ponoszonych w związku z umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie innego powiatu - **17 667 156 zł** (518 dzieci),
- pokrywanie wydatków ponoszonych w związku z umieszczeniem dziecka w rodzinie zastępczej na terenie innego powiatu - **8 504 647 zł** (892 dzieci).

Wśród wymienionych form pomocy 43,3 % środków przeznaczonych będzie na organizowanie opieki zastępczej.

Procentowy udział zadań własnych realizowanych przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną w ogólnych kosztach przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 16. Koszty zadań własnych realizowanych przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną.

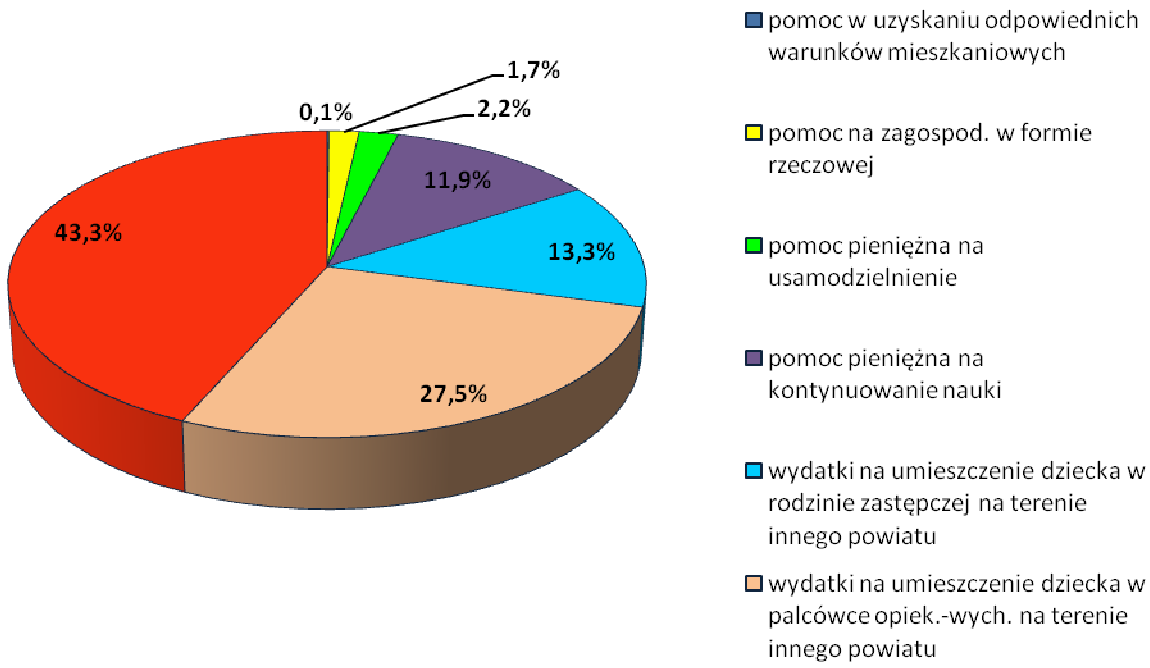

Źródło: Opracowanie własne

W porównaniu do prognoz na 2010 r. zauważalny jest znaczny wzrost wydatków w związku z umieszczeniem dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych o 11% oraz rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu – 38 %. Planowana liczba osób wymagających pomocy oraz planowane środki na: pomoc pieniężną na usamodzielnienie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i na zagospodarowanie w formie rzeczowej są nieznacznie mniejsze aniżeli w 2010 r. (spadek kosztów o 1%) .

Nastąpił również spadek potrzeb w zakresie organizacji opieki zastępczej. W 2010 koszty tej formy pomocy zostały określone na kwotę 30 512 115 zł, natomiast w 2011 r. planowane środki to 27 757 380 zł (spadek o 9%).

2. Infrastruktura socjalna (tabela 6)

Na bieżące koszty funkcjonowania placówek zapewniających opiekę dzienną i całodobową prowadzonych przez powiat w ramach zadań własnych w 2011 r. środki finansowe zostały określone w wysokości **180 360 135 zł,** tj. o 18 745 472 zł więcej aniżeli w 2010 r.

Wykres nr 17.

Źródło: Opracowanie własne

Planowane w 2011 r. koszty funkcjonowania infrastruktury socjalnej na terenie powiatów przedstawiają się następująco:

- **Ośrodki wsparcia** /z wyłączeniem powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi/

Koszty funkcjonowania 5 ośrodków wsparcia (3 prowadzone przez powiat i 2 przez inny podmiot) zostały oszacowane na kwotę **791 700 zł** i będą one dysponowały 101 miejscami.

- **Mieszkania chronione**

Zgodnie z informacją uzyskaną z powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2011 r. na funkcjonowanie 15 mieszkań chronionych należy zabezpieczyć środki finansowe w wysokości **955 058 zł.** Są to mieszkania dla osób usamodzielnianych opuszczających

placówki opiekuńczo-wychowawcze, a podmiotem prowadzącym dla 9 z nich jest powiat, dla pozostałych inny podmiot. Funkcjonowanie tej formy pomocy wykazały następujące powiaty: bialski (2), janowski (1), krasnostawski (1), puławski (1), oraz miasta Lublin (8), Zamość (2).

- **Jednostki specjalistycznego poradnictwa**

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne jest realizowane przez 9 placówek. Ogólny koszt ich utrzymania w 2011 r. został określony na kwotę **1 840 800 zł.** Funkcjonują one na terenie następujących powiatów: bialskiego (3), kraśnickiego (1), łukowskiego (1), opolskiego (1), parczewskiego (1), puławskiego (1) oraz M. Lublin (1).

- **Ośrodki Interwencji Kryzysowej**

Do bilansu potrzeb powiatowe centra pomocy rodzinie wykazały 12 ośrodków interwencji kryzysowej, a koszty ich utrzymania w 2011 r. określono na kwotę **1 279 557 zł**. Ośrodki Interwencji Kryzysowej funkcjonują w powiatach: bialskim (1), biłgorajskim (1), janowskim (1), lubelskim (2), łęczyńskim (1), parczewskim (1), puławskim (1), świdnickim (1), tomaszowskim (1), włodawskim (1) oraz M. Zamościu (1).

- **Ośrodki Adopcyjno-Opiekuńcze**

W roku 2011 koszty funkcjonowania 4 ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w miastach: Lublin, Chełm, Zamość, Biała Podlaska wyniosą **1 258 237 zł**.

- **Domy Pomocy Społecznej**

W 2011 r. na terenie województwa będą funkcjonowały 44 domy pomocy społecznej, tj. o jeden więcej niż w roku ubiegłym. 37 z nich prowadzonych jest przez powiat, a 7 przez inne uprawnione podmioty. Planowana liczba miejsc wynosi 4 294, w tym 1 397 miejsc dla osób w podeszłym wieku, 664 – przewlekle somatycznie chorych, 777 – przewlekle psychicznie chorych, 824 – dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, 394 – dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz 238 – niepełnosprawnych fizycznie.

Wykres nr 18.

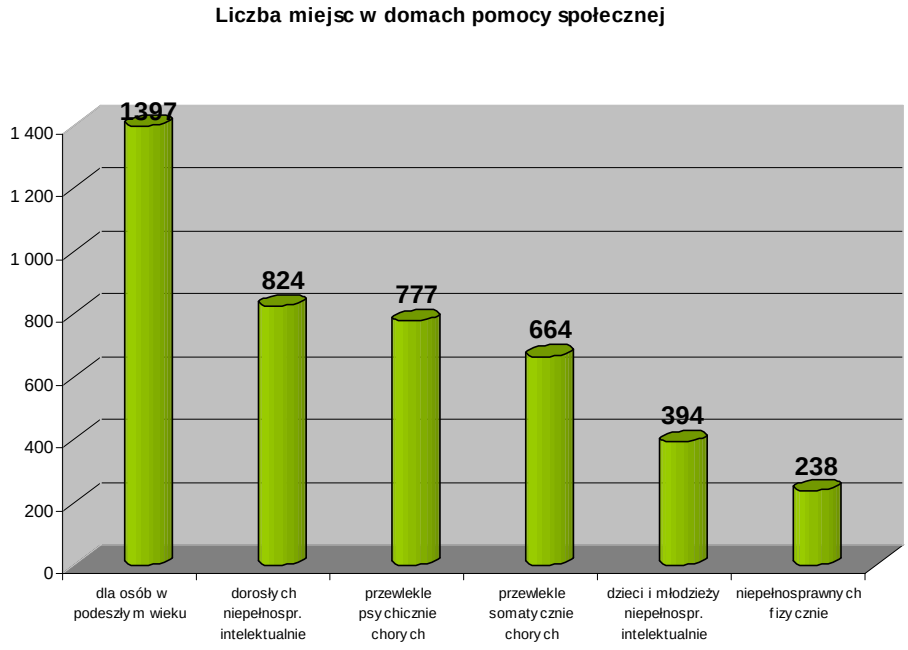

Źródło: Opracowanie własne

Koszt funkcjonowania tych placówek w 2011 r. został określony na kwotę **114 355 991 zł,** w tym prowadzonych przez powiat 104 689 098 zł i przez inny podmiot 9 666 893 zł.

- **Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego**

W bilansie potrzeb powiatów zostało wskazanych 55 placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, dla 1 z nich podmiotem prowadzącym jest powiat, a dla 54 inny podmiot. Placówki te dysponują 2 496 miejscami. W 2011 r. łączny koszt ich funkcjonowania wyniesie **1 881 317 zł**. 49 placówek to placówki opiekuńcze, które pomagają dzieciom w pokonywaniu trudności szkolnych i organizowaniu czasu wolnego. Program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w tym terapia pedagogiczna, psychologiczna, rehabilitacja, resocjalizacja realizowane są w 6 placówkach specjalistycznych wsparcia dziennego.

- **Placówki opiekuńczo-wychowawcze całodobowej opieki**

Z informacji uzyskanych do bilansu potrzeb wynika, iż na terenie powiatów funkcjonuje 37 placówek całodobowej opieki, które w 2011 r. będą dysponowały 1 280 miejscami. 28 placówek prowadzonych jest przez powiat, a 9 przez inny podmiot. Łączny koszt funkcjonowania tych jednostek w 2011 r. został oszacowany na kwotę 48 676 963 zł (tj. o 6 155 976 zł więcej niż w roku ubiegłym), w tym: prowadzonych przez powiat – 35 930 013 zł, prowadzonych przez inny podmiot – 12 746 950 zł.

Szacunkowe koszty utrzymania placówek wg typów przedstawiają się następująco:

- 2 placówki interwencyjne – 1 615 714 zł,
- 10 placówek rodzinnych – 10 308 053 zł,
- 14 placówek socjalizacyjnych – 17 172 873 zł
- 11 placówek wielofunkcyjnych – 19 580 323 zł.

3. Inwestycje w placówkach pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym (tabela 7)

Koszt planowanych w 2011 r. zadań inwestycyjnych w placówkach funkcjonujących na terenie powiatu został oszacowany na kwotę **58 810 265 zł**.

Największe środki na to zadanie zaplanowano w domach pomocy społecznej, ogółem na kwotę 49 667 181 zł.

W placówkach opiekuńczo – wychowawczych potrzeby inwestycyjne oszacowane zostały na kwotę 7 667 797 zł, z tego największe środki należy zabezpieczyć na to zadanie w placówkach socjalizacyjnych (3 691 550 zł).

Inwestycje w powiatowych ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagają nakładów w wysokości 1 175 000 zł.

Ponadto wskazane zostały potrzeby inwestycyjne w ośrodkach interwencji kryzysowej (267 287 zł) oraz mieszkaniach chronionych (33 000 zł).

4. Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury socjalnej (tabela 8)

7 powiatów województwa lubelskiego wykazało potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej. Powiaty: opolski, radzyński, tomaszowski i włodawski wskazały potrzebę utworzenia na swoim terenie placówki opiekuńczo – wychowawczej, łukowski – specjalistycznej placówki opiekuńczo – wychowawczej, kraśnicki i włodawski – mieszkania chronionego, biłgorajski – punktu terapii dla sprawców przemocy oraz tomaszowski – jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego. Placówki te łącznie dysponowałyby 154 miejscami.

5. Prowadzenie i utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (tabela 4)

Przewidywany na 2011 r. łączny koszt utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie oszacowano na kwotę **13 652 979 zł** (w stosunku do roku ubiegłego nastąpił wzrost kosztów o kwotę 894 398 zł, tj. 6,5%). Najwięcej wydatków stanowią wynagrodzenia – 10 615 191 zł (77,74 % wszystkich kosztów), pozostałe koszty utrzymania zostały określone na kwotę 2 863 279 zł (20,97 % ogółu potrzeb w tym zakresie). Następną grupę potrzeb stanowią wydatki na planowane inwestycje w powiatowych centrach pomocy rodzinie – 102 870 zł (0,75% ogółu kosztów). Koszt planowanych szkoleń zawodowych w 2011 r. został określony na kwotę 71 639 zł i stanowi 0,54% ogółu planowanych wydatków.

Na rok 2011 powiaty nie planują wydatków związanych z uzupełnianiem wykształcenia.

Wykres nr 19. Koszty prowadzenia i utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie.

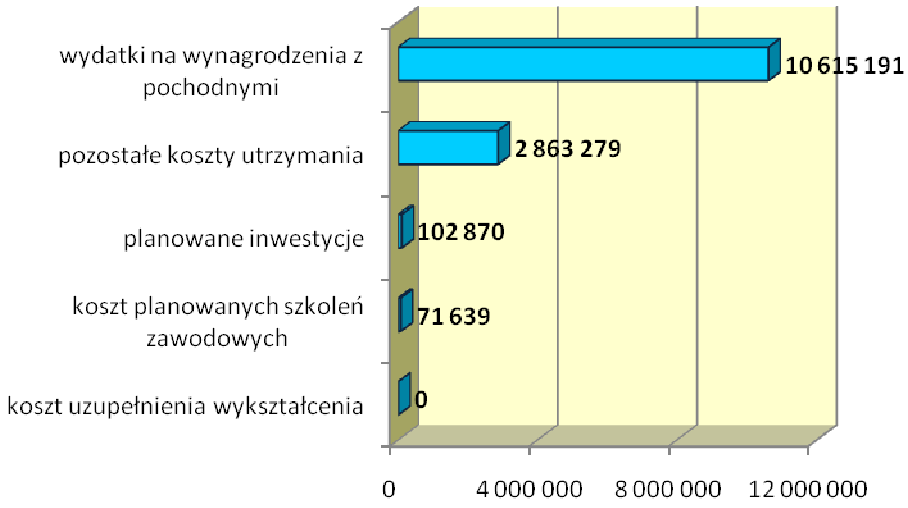

Źródło: Opracowanie własne

6. Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie (tabela 5)

Na podstawie informacji uzyskanych z powiatów województwa lubelskiego na koniec 2010 roku w powiatowych centrach pomocy rodzinie (z wyłączeniem miast na prawach powiatu, które ujęte zostały w części dotyczącej gmin) zatrudnionych było 280 osób, w tym kadra zarządzająca - 37 osób, 15 głównych specjalistów, 5 konsultantów, 85 pracowników socjalnych, 5 specjalistów pracy z rodziną, 5 aspirantów pomocy społecznej,

3 radców prawnych, 2 koordynatorów ds. komputeryzacji oraz 123 pozostałych pracowników. Wśród tych osób 169 zaangażowanych jest w realizację zadań z zakresu projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Wg bilansu potrzeb na 2011 rok PCPR przewidują zatrudnienie 18 pracowników, w tym 6 osób do realizacji zadań ustawowych oraz 12 osób w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Wykres nr 20. Struktura zatrudnienia w PCPR wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r.

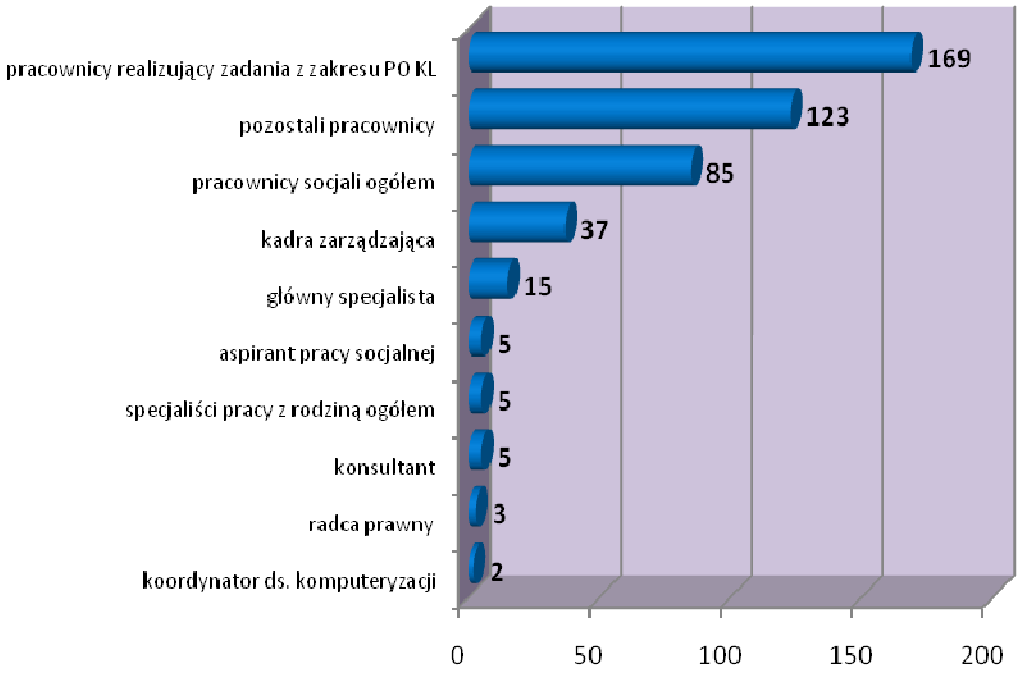

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie otrzymanych danych można stwierdzić, że liczną grupę pracowników PCPR w liczbie 169 (42%) stanowią osoby realizujące zadania w ramach projektu systemowego POKL Priorytet VII, Działanie 7.1. Poddziałanie 7.1.1., finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wśród nich są: pracownicy socjalni - 51 etatów, doradcy ds. osób niepełnosprawnych - 12 osób, 22 księgowych i 84 innych pracowników.

Wykres nr 21. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej prowadzonych przez powiat wg stanu na dzień 31.12.2010 rok.

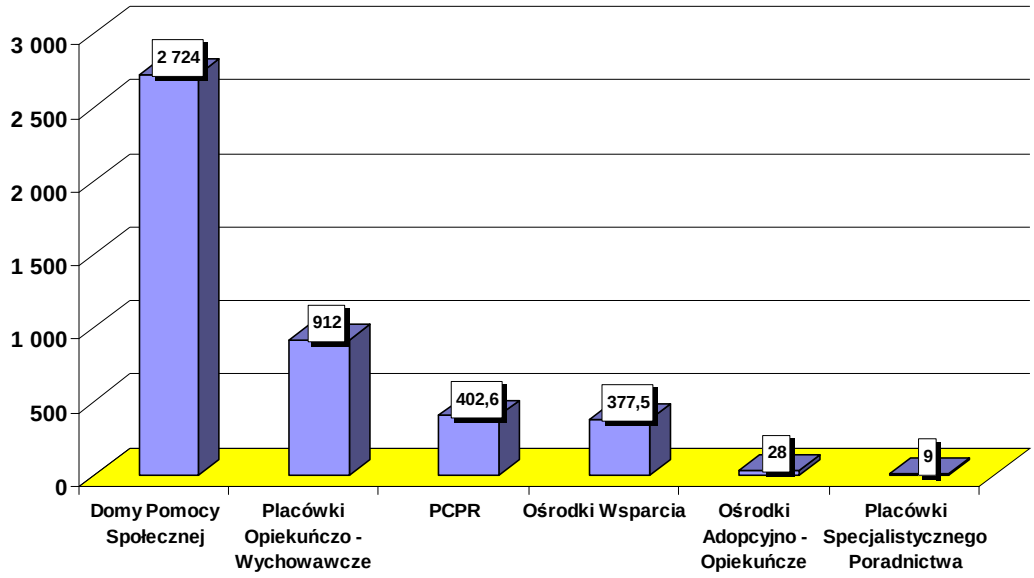

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z informacją powiatowych centrów pomocy rodzinie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej prowadzonych przez powiat wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. zatrudnionych było 4 490 osób, w tym najwięcej w domach pomocy społecznej – 2 724 osób, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych - 912 osób, ośrodkach wsparcia – 377,5 , Ośrodkach Adopcyjno-Opiekuńczych - 28 osób, w Ośrodkach Interwencji Kryzysowej - 37 osób. W 2011 r. planuje się wzrost zatrudnienia o 97 osób, z tego najwięcej - 38 osób w domach pomocy społecznej, 27 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w ośrodkach wsparcia – 17 osób.

7. Zadania administracji rządowej realizowane przez powiat.

Na realizację zadań administracji rządowej zleconych powiatom w 2011 r. należy zabezpieczyć środki finansowe w łącznej wysokości **11 761 213** zł.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- **Pomoc cudzoziemcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne** (tabela 9)

Na realizację zadań w zakresie pomocy udzielanej cudzoziemcom w celu wspierania procesu integracji w 2011 r. wykazane zostały potrzeby finansowe w kwocie **682 880 zł** w tym:

- świadczenia pieniężne na utrzymanie - 612 714 zł
- pokrywanie wydatków związanych z nauką języka polskiego – 70 166 zł

Planuje się, że w 2011 r. ta forma pomocy zostanie skierowana do 122 osób. Realizacja powyższego zadania została wykazana na terenie 7 powiatów naszego województwa: bialskiego, lubelskiego, łęczyńskiego, łukowskiego, radzyńskiego, M. Biała Podlaska i M. Lublin.

- **Prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi** (tabela 10)

Powiatom zostało również powierzone zadanie: prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Na terenie 11 powiatów ziemskich i 2 Miast Grodzkich na prawach powiatu województwa lubelskiego funkcjonuje 20 Powiatowych Ośrodków Wsparcia i 3 Kluby Samopomocy. Placówki te dysponują 802 miejscami, a w 2011 r. planuje się zwiększenie ich do 1 044. Koszty funkcjonowania tych jednostek w 2011 r. określono na kwotę **9 903 333 zł**.

Koszty inwestycji w powiatowych ośrodków wsparcia zostały określone na kwotę **1 175 000** zł, w tym inwestycje 925 000 zł., modernizacja 50 000 zł., zakupy inwestycyjne 200 000 zł.

8. Strategia rozwiązywania problemów społecznych (tabela 11)

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nałożyła na powiaty ustawa z dnia 24 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W województwie lubelskim wszystkie powiaty ziemskie i miasta grodzkie posiadają opracowaną strategie rozwiązywania problemów społecznych. Programy realizujące strategie obejmują działania skierowane w szczególności do: osób niepełnosprawnych, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ofiar i sprawców przemocy w rodzinie, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej, dzieci i rodzin niedostosowanych społecznie oraz dysfunkcyjnych i zagrożonych przestępczością, osób starszych, osób uzależnionych i współuzależnionych, osób długotrwale bezrobotnych, osób zagrożonych ubóstwem, cudzoziemców.

9. Programy osłonowe i inne działania podejmowane w 2010 roku (tabela 11)

W 2010 r. 11 powiatów ziemskich (bialski, chełmski, janowski, lubartowski, łęczyński, opolski, parczewski, puławski, radzyński, włodawski oraz zamojski) wykazało w bilansie potrzeb realizację programów osłonowych. Adresatami programów byli głównie: mężczyźni – sprawcy przemocy, skazani odbywający karę pozbawienia wolności, osoby zagrożone umieszczeniem w zakładzie karnym, rodzice zastępczy, spokrewnione i niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze, osoby niepełnosprawne, ofiary handlu ludźmi, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, usamodzielniający się wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, mieszkańcy terenów popowodziowych, dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych patologią i dysfunkcjami. Łącznie szacuje się, iż liczba osób objętych programami wyniosła ponad 10 000 osób.

Większość programów miało na celu zwiększenie poziomu wiedzy na temat przemocy, wzrost świadomości stosowanych zachowań przemocowych, zmniejszenie społecznej tolerancji dla przemocy w rodzinie, poprawę współpracy rodziców zastępczych z pracownikami socjalnymi, integrację środowiska rodzin zastępczych, poprawę funkcjonowania oraz poprawę jakości życia i budowanie sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych, wzmocnienie rodzin niewydolnych wychowawczo, wzmocnienie lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, wsparcie psychologiczne, stworzenie społeczeństwa zintegrowanego, edukację dzieci i młodzieży, minimalizowanie skali wykluczenia społecznego.

10. Realizacja zadań powiatu w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej (tabela 15)

W 2010 r. zadanie to było realizowane przez 18 powiatów ziemskich i 3 Miasta Grodzkie. Uczestnikami szkoleń byli kierownicy, pracownicy socjalni i księgowi OPS/MOPS/GOPS, pracownicy PCPR, pracownicy placówek opiekuńczo - wychowawczych, rodziny zastępcze, pracownicy jednostek pomocy społecznej, klienci sądu, klienci indywidualni, przedstawiciele samorządów, psychologowie, pedagodzy.

Łącznie w szkoleniach udział wzięło 2 458 osób. Dotyczyły one współpracy pracownika socjalnego z kuratorem sądowym, zasad przygotowywania i realizacji projektów systemowych, systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym, zmian w ustawie o pomocy społecznej,

przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu i stresowi, świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, równości szans kobiet i mężczyzn w projektach współfinansowanych ze środków UE, Programu Aktywności Lokalnej, organizacji opieki zastępczej w świetle przepisów ustawowych, szkoleń rodzin zastępczych, problematyki uzależnień, postępowania administracyjnego w pomocy społecznej, szans i wyzwań dla osób niepełnosprawnych, pracy i komunikacji z trudnym petentem, Aktywnej Pomocy Społecznej, nadzoru nad realizacją zadań przez OPS, DPS, Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze, POW, wczesnej interwencji w aspekcie pracy socjalnej, diagnozy problemów środowiskowych, warsztatu rozwoju osobowościowego i społecznego, zarządzania JOPS, socjoterapii, zarządzania zasobami ludzkimi, zespołu interdyscyplinarnego.

Powiaty: świdnicki, krasnostawski oraz Miasto Biała Podlaska nie wykazały w bilansie realizacji powyższego zadania.

11. Doradztwo metodyczne dla ośrodków pomocy społecznej i pracowników socjalnych (tabela 14)

Realizację tego zadania wykazało 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 2 Miasta Grodzkie. Doradztwo dotyczyło m.in. udzielenia informacji w zakresie obowiązujących przepisów wynikających z ustawy o pomocy społecznej, informowania o uprawnieniach oraz formach pomocy dla osób niepełnosprawnych, form opieki zastępczej, realizacji projektów systemowych PO KL, procedur umieszczania w DPS oraz ośrodku leczniczo - opiekuńczym, zespołów interdyscyplinarnych, procedur, trybu, zasad, przepisów prawa w sprawach wynikających z zakresu zadań własnych powiatu, kryteriów opiniowania kandydatów na rodziców zastępczych oraz problematyki rodzicielstwa zastępczego, wolontariatu w pomocy społecznej, pomocy ofiarom przestępstw. Powiaty: zamojski, świdnicki, puławski, opolski, łukowski, łęczyński, kraśnicki, krasnostawski, hrubieszowski oraz 2 Miasta Grodzkie (Lublin i Biała Podlaska) nie wykazały działań w zakresie realizacji tego zadania.

12. Realizacja zadań własnych powiatu w zakresie prowadzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej (tabela 13)

Z informacji uzyskanych z PCPR-ów wynika, iż w 2010 r. zadanie to było realizowane w 17 powiatach ziemskich i 3 Miastach Grodzkich na prawach powiatu, gdzie funkcjonują 23 Ośrodki Interwencji Kryzysowej, które dysponują 120 miejscami hostelowymi. Z pomocy udzielanej przez te placówki skorzystało 3 389 osób i 10 rodzin. Prowadzenia OIK

nie wskazały powiaty: zamojski, radzyński, krasnostawski. Natomiast OIK prowadzony przez Miasto Lublin został uwzględniony w części gminnej bilansu.

13. Realizacja zadań własnych powiatu w zakresie prowadzenia specjalistycznego poradnictwa (tabela 12)

Realizację tego zadania do bilansu potrzeb wykazało 17 powiatowych centrów i 3 Miasta Grodzkie. Powiaty: łęczyński, krasnostawski, biłgorajski oraz Miasto Biała Podlaska nie wskazały w bilansie potrzeb realizacji powyższego zadania. W 2010 r. poradnictwem objęto 7 955 osób i 1 049 rodzin. Specjalistyczne poradnictwo było prowadzone przez pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie, pracowników organizacji pozarządowych, pracowników Ośrodków Interwencji Kryzysowej, pracowników placówek opiekuńczo – wychowawczych, pracowników ośrodków adopcyjno – opiekuńczych. Dotyczyło ono w szczególności: pracy z rodziną zastępczą oraz wychowankami opuszczającymi placówki opiekuńczo-wychowawcze, poradnictwa dla rodzin naturalnych i zastępczych, poradnictwa indywidualnego dla osób z rodzin alkoholowych, poradnictwa prawnego, rodzinnego, zawodowego, psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego, terapii indywidualnej i rodzinnej, rehabilitacji społecznej. Łącznie udzielono 15 090 porad.

14. Standardy usług w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych (tabela 16)

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami tj. ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. termin osiągnięcia przez domy pomocy społecznej i placówki opiekuńczo-wychowawcze obowiązującego standardu świadczonych usług został określony do końca 2010 r.

Na dzień 31.XII.2010 r. na terenie 17 powiatów naszego województwa funkcjonują 44 domy pomocy społecznej. Dla 37 z nich podmiotem prowadzącym jest powiat, a dla 7 inny podmiot uprawniony (organizacja pozarządowa, związki wyznaniowe). Zgodnie z informacją powiatowych centrów na dzień składania bilansu potrzeb 33 Domy Pomocy Społecznej osiągnęły standard świadczonych usług. Na dzień opracowywania informacji zbiorczej (luty 2011 r.) zgodnie z Informacją Wojewody Lubelskiego z dnia 30 grudnia 2010 r., 41 domów pomocy społecznej osiągnęło standardy co stanowi 93 % wszystkich domów. Pozostałe 3 domy posiadają zezwolenie warunkowe. Są to: DPS w Krzesimowie, DPS w Matczynie oraz DPS w Ryżkach. Zgodnie z art.152 ustawy o pomocy społecznej od dnia 1 stycznia 2009 r. organ gminy nie może kierować osób do domu pomocy społecznej

prowadzonego na podstawie zezwolenia warunkowego. Na umieszczenie w domach pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego oczekuje 158 osób, w tym w Lublinie – 87.

Zgodnie z informacją powiatowych centrów pomocy rodzinie na zadania inwestycyjne związane z podniesieniem standardu usług w 2011 r. należałoby zabezpieczyć środki finansowe w wys. 7 813 221zł oraz zwiększyć zatrudnienie o 55 etatów.

Do bilansu potrzeb powiaty wykazały, iż standardy usług określone w Rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. z 2005 r., Nr 37) spełnia 14 placówek, natomiast 10 ich nie posiada. Dane dotyczące standardów w pozostałych placówkach nie zostały przekazane przez pcpr-y.

Zgodnie z Rejestrem Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych na dzień opracowania informacji zbiorczej (tj. luty 2011 r.) na 38 funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego placówek, 28 osiągnęło standardy usług, co stanowi 76 % wszystkich placówek. Placówki, które nie osiągnęły standardów to: Dom Dziecka Nr 2 im. E. Szelburg – Zarembiny w Lublinie, Pogotowie Opiekuńcze w Lublinie, Dom im. Matki Weroniki w Lublinie, Dom Dziecka w Woli Gałęziowskiej, Rodzinny Dom Dziecka Nr 1 i Nr 2 w Bohukałach, Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie, Dom Dziecka w Radoryżu Smolanym, Dom Dziecka w Łukowie, Pogotowie Opiekuńcze w Stoczku Łukowskim.

Zgodnie z informacją powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2011 r. na zadania inwestycyjne niezbędne w celu osiągnięcia standardów w pozostałych placówkach należy zabezpieczyć środki finansowe w wysokości 2 359 256 zł oraz zwiększyć zatrudnienie o 5 etatów.

Wykres nr 22.

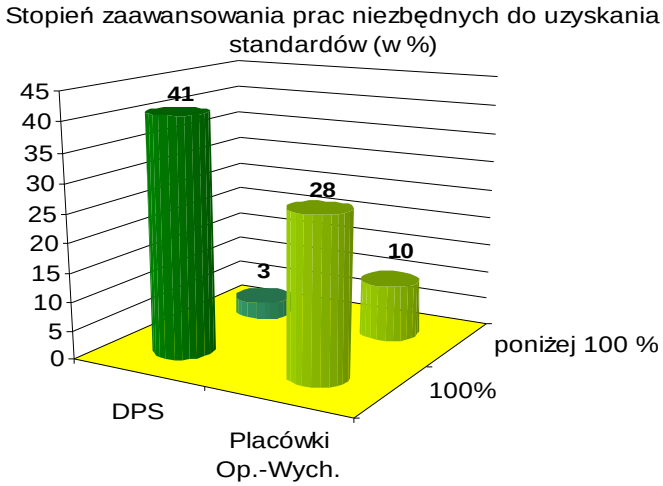

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru DPS i Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie.

15. Działania aktywizujące na rzecz uchodźców, osób niepełnosprawnych i osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne.

W 2010 r. 18 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 3 Miasta Grodzkie realizowało działania aktywizujące skierowane do 13 681 osób, głównie do: usamodzielniających się wychowanków z rodzin zastępczych, z placówek opiekuńczo – wychowawczych, cudzoziemców posiadających status uchodźcy, osób niepełnosprawnych. Główne formy wsparcia realizowane w ramach działań aktywizujących to m.in.: pomoc finansowa, rzeczowa i żywnościowa, aktywizacja zawodowa, społeczna, edukacyjna i zdrowotna, uczestnictwo w WTZ i w turnusie rehabilitacyjnym, likwidacja barier architektonicznych, pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki, doradztwo zawodowe, realizacja indywidualnych programów integracji, indywidualnych programów usamodzielnienia, realizacja kontraktów socjalnych.

W 2011 r. działaniami aktywizującymi planuje się objąć 16 703 osoby. Natomiast w ramach projektu systemowego (Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie PO KL) PCPR planują uwzględnić 2 684 beneficjentów. (tabela 21).

16. Planowane formy wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

W ramach Działania 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji , Poddziałanie 7.1.2. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie – projekt systemowy, w 2011 r. planowane formy wsparcia to:

- kontrakty socjalne – skierowane do 1 906 osób,
- programy aktywności lokalnej - skierowane do 1 108 osób, zaplanowane do realizacji przez 6 powiatów i 2 Miasta Grodzkie (bialski, biłgorajski, chełmski, krasnostawski, puławski, tomaszowski, Miasto Lublin, Miasto Zamość),
- działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, które będą skierowane do 1 526 osób.

Celem powyższych działań jest m.in. integracja zawodowa i społeczna, podniesienie aktywności zawodowej i społecznej, polepszenie warunków i jakości życia, poprawa sytuacji społecznej i zwiększenie kompetencji społecznych, zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia, wsparcie osób niepełnosprawnych, wychowanków opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze.

Zgodnie z informacją uzyskaną z powiatowych centrów pomocy rodzinie w 2011 r. (tabela 21) działania aktywizujące np. poprzez kontrakty socjalne, programy aktywności

lokalnej, wsparcie działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektów systemowych zostaną skierowane do 2 684 osób, w tym:

- na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – 1 951 osób,

- na rzecz otoczenia osób wykluczonych społecznie – 733 osoby.

Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych posiadane przez pcpr-y są bardzo niepełne. Część z nich posługuje się informacjami z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., niektóre wykazują tylko osoby objęte działaniami danego pcpr-u, lub wskazują brak danych.

Tabela nr 2. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie powiatów województwa lubelskiego.

Lp.	Powiat	Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie			
		Ogółem	w tym: w wieku aktywności zawodowej	w tym: objętych rehabilitacją zawodową	objętych rehabilitacją społeczną
1	**Bialski**	792	410	4	84
2	**Biłgorajski**	18 959	9 115	b/d*	105
3	**Chełmski**	15 612	7 022	103	135
4	**Hrubieszowski**	10 802	7 635	358	163
5	**Janowski**	8 103	5 266	b/d*	75
6	**Krasnostawski**	60	b/d*	b/d*	60
7	**Kraśnicki**	1 900	2 100	1 000	83
8	**Lubartowski**	1 338	929	34	129
9	**Lubelski**	1 750	220	b/d	80
10	**Łęczyński**	743	b/d*	50	b/d*
11	**Łukowski**	12 115	6 021	796	120
12	**Opolski**	11 275	5 518	b/d*	35
13	**Parczewski**	820	160	95	65
14	**Puławski**	16 844	251	b/d*	85
15	**Radzyński**	2 200	b/d*	270	49
16	**Rycki**	9 023	4 500	77	108
17	**Świdnicki**	b/d*	b/d*	b/d*	b/d*
18	**Tomaszowski**	125	b/d*	b/d*	125
19	**Włodawski**	7 400	4 400	250	75
20	**Zamojski**	10 608	10 396	23	189
21	**Lublin M.**	52 725	41 020	34	265
22	**Biała Podlaska M.**	6 177	1 224	291	106
23	**Chełm M.**	13 543	7 829	1 414	185
24	**Zamość M.**	10 640	6 200	126	140
RAZEM		**213 554**	**120 216**	**4 925**	**2 412**

Źródło: Opracowanie własne /b/d* - brak danych/

III. Współpraca OPS i PCPR z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy społecznej.

Organizacje pozarządowe są ważnym partnerem jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w realizacji ich zadań ustawowych.

Tabela nr 3. Liczba organizacji pozarządowych (NGO) współpracujących z OPS i PCPR.

Lp.	Powiat	Liczba NGO współpracujących z OPS	Liczba NGO współpracujących z PCPR
1	bialski	26	5
2	biłgorajski	43	3
3	chełmski	46	6
4	hrubieszowski	34	3
5	janowski	20	6
6	krasnostawski	39	5
7	kraśnicki	48	16
8	lubartowski	51	7
9	lubelski	53	13
10	łęczyński	20	brak danych
11	łukowski	27	8
12	opolski	20	10
13	parczewski	16	5
14	puławski	29	brak danych
15	radzyński	25	4
16	rycki	30	1
17	świdnicki	14	brak danych
18	tomaszowski	30	3
19	włodawski	29	10
20	zamojski	26	13
21	m. Biała Podlaska	11	x
22	m. Chełm	8	x
23	m. Lublin	115	x
24	m. Zamość	31	x
Ogółem:		**791**	**129**

Źródło: Opracowanie własne

Z informacji nadesłanych przez gminy i powiaty do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w celu sporządzenia Bilansu potrzeb na 2011 r. wynika, iż na terenie województwa lubelskiego współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi centrami pomocy rodzinie ponad 900 organizacji pozarządowych (patrz tabela nr 3)

W 2010 r. zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi obejmował głównie:

- organizowanie czasu wolnego oraz wypoczynku dzieci i młodzieży,
- organizowanie imprez integracyjnych i okolicznościowych,
- współdziałanie na rzecz osób niepełnosprawnych obejmujące wszystkie formy rehabilitacji, między innymi w zakresie pozyskiwania funduszy ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych, prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej,
- opieka nad osobami starszymi, usługi opiekuńcze, aktywizacja seniorów,
- wielopłaszczyznowa pomoc osobom znajdującym się w kryzysie (wsparcie psychologiczne, poradnictwo, doradztwo, prowadzenie terapii rodzinnej),
- wspieranie osób i rodzin z uzależnieniem od alkoholu i innych środków,
- współpraca w realizacji programu PEAD,
- wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych,
- poradnictwo specjalistyczne.

IV. Potrzeby szkoleniowe w zakresie podnoszenia kwalifikacji kadr pomocy społecznej.

W ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”, Działanie 7.1 „Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji” Poddziałanie 7.1.3 „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - na rok 2011 zabezpieczone są środki w wysokości 3 mln złotych ogółem, w tym na szkolenie kadr jednostek pomocy i integracji społecznej - 1 787 800 złotych.

Wykres nr 23. Potrzeby szkoleniowe pracowników JOPS na rok 2011 (w liczbach).

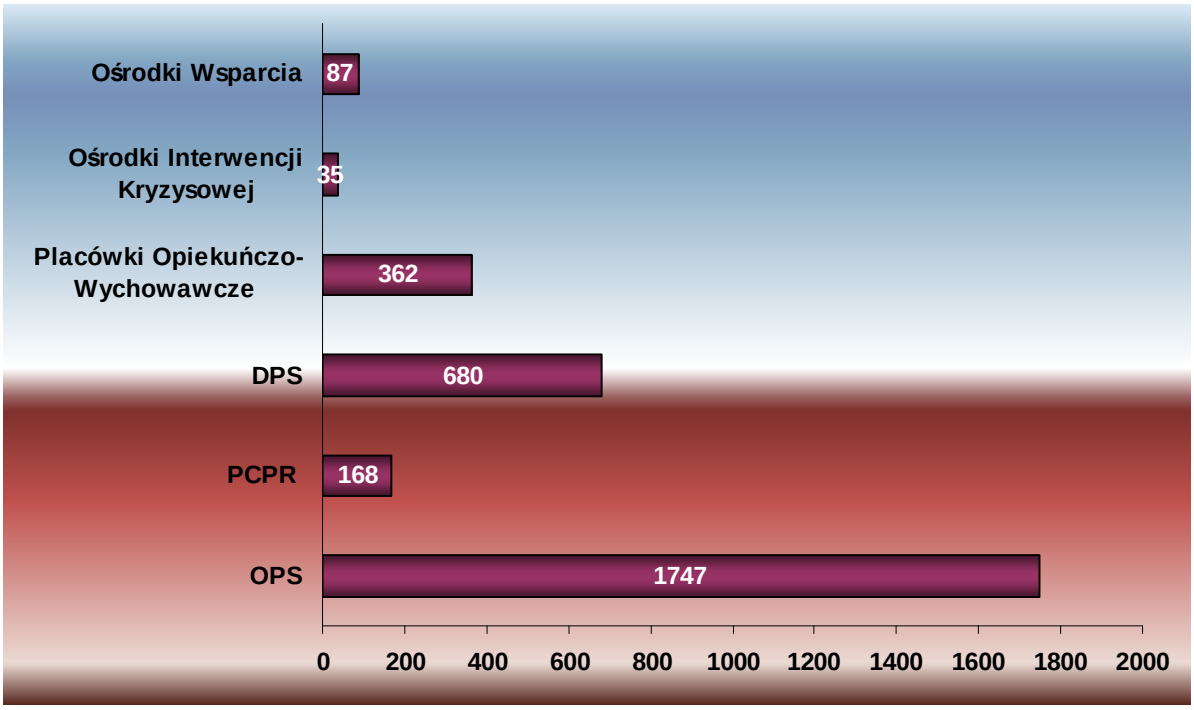

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z danych zawartych w Bilansie potrzeb na 2011 rok swoje kwalifikacje zawodowe chce podnosić 3079 pracowników jednostek pomocy społecznej z terenu województwa lubelskiego, w tym 1 774 pracowników zatrudnionych w Ośrodkach Pomocy Społecznej, 168 pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 680 osób zatrudnionych w DPS, 362 pracowników Placówek Opiekuńczo- Wychowawczych, 35 pracowników Ośrodków Interwencji Kryzysowej i 8 pracowników Ośrodków Wsparcia.

Wykres nr 24. Liczba pracowników OPS zainteresowanych udziałem w szkoleniach w 2011 roku (w %).

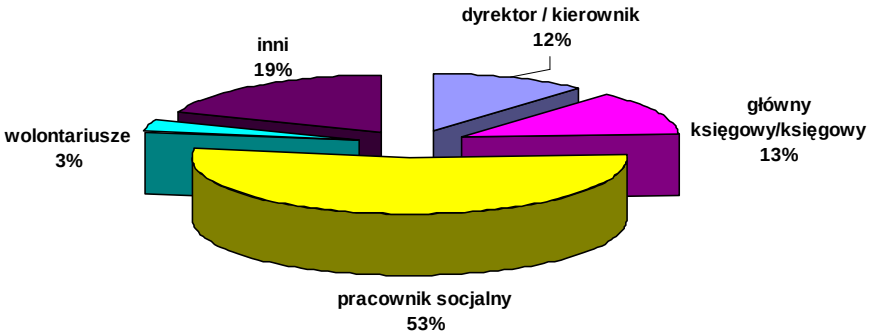

Źródło: Opracowanie własne

Według informacji gminnych ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego w 2011 roku 1747 osób deklaruje chęć uczestniczenia w szkoleniach organizowanych w ramach realizacji projektu systemowego ROPS. Najliczniejszą grupą wśród zainteresowanych są pracownicy socjalni – 930 osób, następnie inni pracownicy, głównie pracownicy realizujący zadania projektu systemowego POKL – 337 osób. Kadra kierownicza oraz księgowi są również zainteresowani udziałem w szkoleniach (odpowiednio: 203 i 219 osób).

Zgodnie z informacjami zawartymi w Bilansie potrzeb na 2011 zainteresowanie pracowników i wolontariuszy ośrodków pomocy społecznej dotyczy następujących zagadnień:

- ✓ Zarządzanie zasobami ludzkimi, zarządzanie kadrami,
- ✓ Zarządzanie i kontrola wewnętrzna, kontrola zarządcza,
- ✓ Wolontariat w pomocy społecznej,
- ✓ Organizacja KIS,
- ✓ Kontrola finansowa, Księgowość kwalifikowana, Ustawa o finansach publicznych i rachunkowości,
- ✓ Fundusz świadczeń socjalnych,
- ✓ Rachunkowość w OPS, wydatki strukturalne w OPS,
- ✓ Budżet zadaniowy,
- ✓ Praca z trudnym klientem,
- ✓ Kontrakty socjalne
- ✓ Superwizja w pracy socjalnej,
- ✓ Trening asertywności,
- ✓ Socjoterapia,
- ✓ Realizacja i opracowanie Programu Aktywności Lokalnych,
- ✓ Instrumenty aktywnej integracji,
- ✓ Diagnozowanie potrzeb środowiska lokalnego,
- ✓ Praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi, chorymi psychicznie i ich rodzinami, osobą starszą – opieka, organizacja czasu wolnego, pomoc, terapia,
- ✓ System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- ✓ Ustawa o pomocy społecznej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, KPA. realizacja Niebieskiej Karty – procedury, współpraca podmiotów, zamówienia publiczne, ochrona danych osobowych

- ✓ Asystent rodzinny
- ✓ Projekty systemowe i konkursowe w ramach POKL – rozliczanie, koordynacja, monitoring, ewaluacja, promocja, sprawozdawczość,
- ✓ Zespoły interdyscyplinarne,
- ✓ Radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych, ze stresem, wypalenie zawodowe,
- ✓ Przemoc w rodzinie – rozpoznanie, pomoc, przeciwdziałanie,
- ✓ Tworzenie, realizacja, monitoring i ewaluacja gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Wśród pracowników PCPR zainteresowanych udziałem w różnego typu szkoleniach jest 168 osób, w tym 15 dyrektorów tych jednostek, 24 księgowych, 85 pracowników socjalnych, 14 doradców ds. osób niepełnosprawnych oraz 30 innych pracowników

Wykres nr 25 . Liczba pracowników PCPR zainteresowanych udziałem w szkoleniach w 2011 roku (w %).

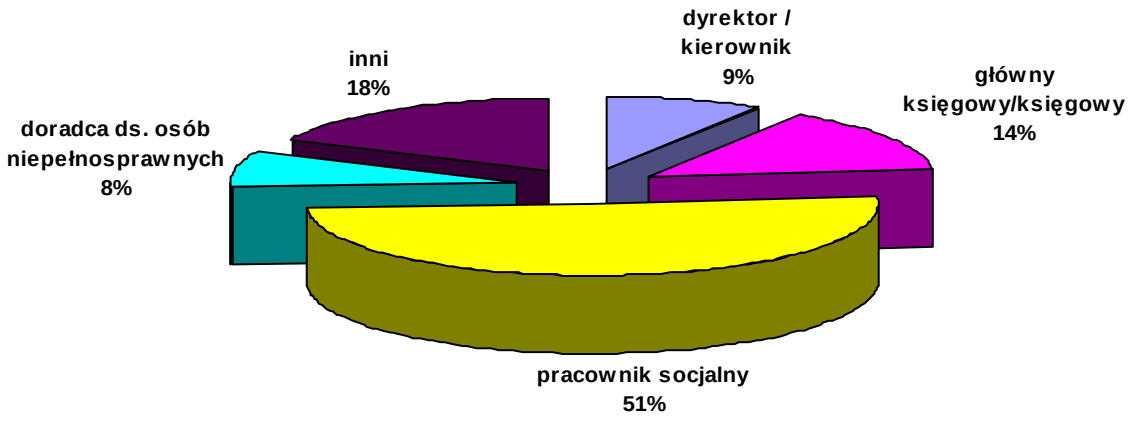

Źródło: Opracowanie własne

Kadra zarządzająca PCPR jest zainteresowana następującym zakresem tematycznym szkoleń:

- ✓ Zarządzanie jednostkami pomocy społecznej,
- ✓ Zarządzanie w administracji,
- ✓ Zarządzanie w projektach systemowych,
- ✓ Zamówienia publiczne,
- ✓ Kontrola zarządcza,

- ✓ Rozliczanie projektów systemowych,
- ✓ Zarządzanie kadrą pomocy społecznej
- ✓ Komunikacja i negocjacje w procesie zmian społecznych,
- ✓ Coaching, Superwizja,
- ✓ Nowe rozwiązania w związku z ustawą o zapobieganiu przemocy w rodzinie.

Księgowi zgłaszają potrzebę udziału w szkoleniach na temat :

- ✓ Rozliczanie finansowe projektów systemowych i konkursowych,
- ✓ Rachunkowość budżetowa, kontrola zarządcza,
- ✓ Praktyczne zastosowanie dokumentacji księgowej – rozliczanie wydatków, ewidencja środków trwałych, rozliczanie z ZUS, zawieranie umów o pracę, zlecenia, o dzieło,
- ✓ Opracowanie budżetu projektów systemowych,
- ✓ Zamówienia publiczne,
- ✓ Sprawozdawczość budżetowa i finansowa.

Pracownicy socjalni zatrudnieni w PCPR są zainteresowani szkoleniami o następującej tematyce:

- ✓ Superwizja w pracy socjalnej,
- ✓ Mediacja rodzinna, Asystent rodzinny,
- ✓ Pomoc ofiarom przestępstw, interwencja kryzysowa,
- ✓ Praca socjalna z rodzinami zastępczymi,
- ✓ Metody środowiskowej pracy socjalnej,
- ✓ Zespół interdyscyplinarny,
- ✓ Narzędzia aktywnej integracji,
- ✓ Praca socjalna z cudzoziemcami,

Doradcy ds. osób niepełnosprawnych wykazują potrzeby szkoleniowe w zakresie:

- ✓ Pracy z osobami niepełnosprawnymi,
- ✓ Rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, realizacji zadań aktywnej integracji,
- ✓ Szkoleń w zakresie pozyskiwania środków z EFS,
- ✓ Poradnictwo zawodowe wobec osób niepełnosprawnych,
- ✓ Zamówień publicznych,
- ✓ Projektów systemowych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych,
- ✓ Kontroli zarządczej

Oprócz wyżej wymienionych pracowników PCPR w Bilansie potrzeb na 2011 rok wskazano również pracowników zainteresowanych różnorodną tematyką szkoleń:

- ✓ Inspektor ds. rehabilitacji ON – rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych - aktualny stan prawny,
- ✓ Terapeuta – praca z osobami w kryzysie, praktyczne aspekty interwencji kryzysowej, problematyka zaburzeń psychicznych a przemoc,
- ✓ Inspektor ds. rehabilitacji społecznej – praca z trudnym klientem, postępowanie administracyjne,
- ✓ Psycholog – interwencja kryzysowa, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, arteterapia,
- ✓ Specjalista pracy z rodziną – rodzicielstwo zastępcze - przygotowanie rodzin zastępczych spokrewnionych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, tworzenie i realizacja indywidualnych planów usamodzielniania, praca z osobą zaburzoną psychicznie -aspekty prawne, system zabezpieczenia społecznego cudzoziemców,
- ✓ Kierownik ds. rehabilitacji zawodowej i społecznej – zmiany w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- ✓ Kierownik ds. pomocy instytucjonalnej i rodzinnej – zmiany w zakresie ustawy o pomocy społecznej,
- ✓ Koordynator projektu – szkolenie z zakresu rozliczania projektów, tworzenia wniosków aplikacyjnych, ustawy Prawo Zamówień Publicznych,
- ✓ Starszy specjalista pracy socjalnej – zagadnienia dot. zdrowia psychicznego,
- ✓ Informatyk – ochrona danych osobowych, zarządzanie oprogramowaniem, bezpieczeństwo systemów informatycznych, podpis elektroniczny, administracja sieci,

Pracownicy Domów Pomocy Społecznej wskazywali następujące potrzeby szkoleniowe w ramach uzupełniania kwalifikacji zawodowych:

- ✓ Terapia zajęciowa dla osób niepełnosprawnych,
- ✓ Praca terapeutyczna z osobami upośledzonymi umysłowo i zaburzonymi psychicznie,
- ✓ Indywidualne plany wsparcia dla mieszkańców DPS,
- ✓ Metody i formy aktywizujące osoby niepełnosprawne,
- ✓ Usprawnianie pacjentów opieki długoterminowej,
- ✓ Prawa i obowiązki mieszkańców,
- ✓ Seksualność osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- ✓ Opieka nad osobami uzależnionymi od alkoholu,

- ✓ Pierwsza pomoc medyczna,
- ✓ Aktywność ruchowa w wieku starszym,
- ✓ Rehabilitacja osób chorych psychicznie po udarze mózgu.
- ✓ Opieka pielęgnacyjna nad mieszkańcami DPS,
- ✓ Dieta osób chorujących na cukrzycę,
- ✓ Rehabilitacja osób chorych psychicznie po udarze mózgu,
- ✓ Praca z osobą agresywną,
- ✓ Kurs kwalifikacyjny w opiece długoterminowej.
- ✓ Przygotowanie projektów i zarządzanie funduszami europejskimi,
- ✓ Praca z osobami głęboko upośledzonymi – rehabilitacja i terapia.

Pracownicy placówek opiekuńczo wychowawczych wskazali na następującą tematykę szkoleń:

- ✓ Eliminowanie zachowań agresywnych,
- ✓ Praca z dzieckiem i rodziną dysfunkcyjną,
- ✓ Usprawnienie funkcjonowania poznawczego dzieci upośledzonych,
- ✓ Socjoterapeutyczne formy pracy z dziećmi,
- ✓ Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży,
- ✓ Metoda ruchu rozwijającego W. Sherborne,
- ✓ Socjoterapia.
- ✓ Praca z dziećmi nadpobudliwymi,
- ✓ Metody pracy z dzieckiem z rozpoznanym ADHD
- ✓ Superwizja indywidualna i grupowa
- ✓ Psychologia rozwojowa dziecka,
- ✓ Profilaktyka uzależnień,
- ✓ Praca z dzieckiem z zespołem FAS,
- ✓ Dziecko w systemie opieki zastępczej – współpraca z rodzinami,
- ✓ Dziecko krzywdzone i wykorzystywane seksualnie,
- ✓ Socjoterapia,
- ✓ Dziecko z niepełnosprawnością intelektualną
- ✓ Zaburzenia depresyjne i lękowe u dzieci i młodzieży,
- ✓ Praca z ofiarami przemocy domowej,
- ✓ Praca socjalna z rodzinami dzieci umieszczonymi w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,

Pracownicy Ośrodków Interwencji Kryzysowej są zainteresowani następującą tematyką szkoleniową:

- ✓ Mediacje rodzinne,
- ✓ Zaburzenia odżywiania,
- ✓ Depresja
- ✓ Terapia par małżeńskich,
- ✓ Praca z ofiarą i sprawcą przemocy,
- ✓ Interwencja kryzysowa w sytuacji osobistej straty,
- ✓ Praca terapeutyczna z rodziną alkoholową,
- ✓ Interwencja kryzysowa – prawne aspekty postępowania,
- ✓ Arteterapia, praca z młodzieżą trudną i agresywną, psychoterapia, praca z trudnym klientem
- ✓ Regulacje prawne z zakresu prawa rodzinnego i karnego, nowelizacja przepisów prawnych dot. pomocy ofiarom przestępstw,

Pracownicy Ośrodków Wsparcia wyrażają następujące potrzeby w zakresie szkoleniowym:

- ✓ Arteterapia z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie,
- ✓ Seksualność osób niepełnosprawnych,
- ✓ Trening umiejętności społecznych,
- ✓ Twórczość artystyczna w pracy z osobami niepełnosprawnymi
- ✓ Trening umiejętności społecznych aktywności, trening zachowań społecznych. Problematyka ON – zagadnienia prawne, interpretacje ustaw i rozporządzeń.
- ✓ Zagadnienia prawne dot. ustawy o pomocy społecznej
- ✓ Terapia pedagogiczno-psychologiczna dla osób z głęboką niepełnosprawnością intelektualną,
- ✓ Psychologia emocji, pourazowe zaburzenia psychiczne, zaburzenia psychiczne powstałe na podłożu zmian naczyniowych,
- ✓ Kontrola zarządcza,
- ✓ Ochrona danych osobowych,
- ✓ Praca terapeutyczna z osobami z zaburzeniami psychicznymi,

V. Wnioski.

Analiza złożonych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie bilansów potrzeb pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

1. Z analizy bilansów potrzeb na 2011 rok przedłożonych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że potrzeby finansowe na realizację zadań pomocy społecznej w 2011 r. wzrosły w porównaniu do roku ubiegłego (z 640 946 369 zł do poziomu 678 475 465 zł tj. o 5,5%). W przypadku gmin na realizację zadań pomocy społecznej należy zabezpieczyć środki finansowe w wysokości 348 733 239 zł. Natomiast na realizację zadań powiatów oszacowane zostały potrzeby w wysokości 329 742 226 zł. Nadal niewiele gmin partycypuje w kosztach zasiłku okresowego, na który przekazywane są środki z budżetu państwa w formie dotacji. W ogólnej kwocie 46 978 155 zł, na realizację zasiłków okresowych dotacja budżetu państwa wynosi 44 483 636 zł, co stanowi 95% środków zaplanowanych na zasiłki okresowe. Tylko 35 gmin, to jest 16 % wszystkich przewidziało swój udział w kosztach tej pomocy (o 10 mniej niż w roku ubiegłym). Podobna sytuacja dotyczy pomocy w formie zasiłków stałych. Udział środków własnych zaplanowanych na realizację zasiłków stałych wynosi 13%. Jedynie 6 gmin zamierza partycypować w kosztach tej pomocy.

2. W porównaniu do lat ubiegłych zdecydowanie uległ poprawie poziom zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej(wśród pracowników socjalnych). Zwiększyła się liczba gmin, które osiągnęły standard w zakresie liczby pracowników socjalnych w stosunku do liczby ludności w gminie. W 2007 roku 87 ośrodków pomocy społecznej (40%) osiągnęło wskaźnik zatrudnienia, w 2008 roku 103 ośrodki (48% gmin), w 2009 roku 152 ośrodki (71% gmin), a w 2010 roku 178 ośrodków pomocy społecznej (84% gmin). W jednym ośrodku na terenie województwa na 1 pracownika socjalnego przypada powyżej 3000 mieszkańców, w 8 ośrodkach na 1 pracownika socjalnego przypada od 2501 do 3000 mieszkańców, natomiast w 26 ośrodkach od 2001 do 2500. Wzrost zatrudnienia niewątpliwie jest spowodowany dodatkowymi etatami (201) w ramach Priorytetu VII Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji.

3. Należy wspierać kadry pomocy społecznej w przyjmowaniu na siebie roli animatorów społeczności lokalnych, organizujących sieć wsparcia i wdrażających programy

stosowne do lokalnych uwarunkowań oraz propagować środowiskowe formy pracy. Programy osłonowe kierowane do grup społecznych pozostających w kręgu oddziaływania pomocy społecznej realizowane były przez 175 ośrodków pomocy społecznej i 18 powiatowych centrów pomocy rodzinie, co stanowi 83% jednostek. Tak wiec w porównaniu z rokiem 2009 liczba jednostek realizująca programy osłonowe wzrosła o 17% (7 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 26 ośrodków pomocy społecznej). Ponadto, w 178 gminach (o 29 więcej niż w roku 2009) jest realizowany gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Należy zaznaczyć, że wszystkie gminy i powiaty mają opracowaną strategię rozwiązywania problemów społecznych. Posiadanie strategii warunkuje dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania i udział w programach. Jest również warunkiem spełnienia wymogu merytorycznego uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki.

4. Istniejąca na terenie województwa lubelskiego infrastruktura socjalna, nadal nie zabezpiecza istniejących w tym zakresie potrzeb. Deficyty występują przede wszystkim w zakresie środowiskowych form pomocy. Szczególnie należy rozwijać formy opieki nad dzieckiem i rodziną m.in. poprzez tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego oraz formy wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, rozwój mieszkalnictwa chronionego.

5. Celowa jest intensyfikacja działań na rzecz rozwoju współpracy gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi oraz promowania ich powstawania zwłaszcza na obszarach wiejskich, uznając je za partnera w realizacji zadań z zakresu polityki społecznej. W celu intensyfikacji współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych konieczne jest wskazywanie potrzeby prowadzenia takiej współpracy oraz prowadzenie działań szkoleniowych skierowanych do kadry pomocy społecznej i organizacji pozarządowych.

6. Z roku na rok wzrasta rola pracownika socjalnego, który winien stawać się mediatorem, koordynatorem działań integrujących, których długookresowe cele są procesem, w którym uczestniczą wszystkie instytucje pomocy i integracji społecznej.

7. Należy wspierać działania zmierzające do osiągnięcia standardów usług w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem domów pomocy społecznej i placówek opiekuńczo – wychowawczych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami jednostki te powinny były uzyskać standardy do końca 2010 roku, a jeszcze 3 DPS na 44 funkcjonujące w województwie lubelskim i 10 placówek opiekuńczo – wychowawczych spośród 38, nie posiada standardów. Szansą dla województwa na podniesienie jakości usług w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych będą środki ze Szwajcarsko –Polskiego Programu Współpracy przeznaczone zarówno na zadania inwestycyjne oraz na wzmocnienie potencjału personelu pracującego w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami.

8. Z bilansu potrzeb wynika, iż nie wszystkie powiaty realizują swoje zadania ustawowe w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej, doradztwa metodycznego dla ośrodków pomocy społecznej i pracowników socjalnych, poradnictwa specjalistycznego oraz prowadzenia Ośrodków Interwencji Kryzysowej. Celowe jest wspieranie powiatów w realizacji tych zadań z uwagi na występujące w tym zakresie potrzeby.

Z analizy powyższego materiału wynika, iż w 2010 r. jednostki organizacyjne pomocy społecznej podjęły szereg działań skutkujących wzrostem ilości i jakości świadczonych usług, a także zacieśnieniem współpracy z sektorem pozarządowym w obszarze pomocy i integracji społecznej. Niewątpliwie wpływ na to miał fakt realizacji przez opsy i pcpr-y projektów systemowych finansowanych w ramach PO KL, które w znacznej mierze przyczyniły się do rozwoju aktywnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz programów aktywności lokalnej, a także doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej w ramach projektu systemowego ROPS

VI. Spis wykresów i tabel.

Spis wykresów:

Wykres nr 1. Procentowy podział środków niezbędnych do realizacji zadań pomocy społecznej na 2011 r.

Wykres nr 2. Procentowy udział zadań własnych i zleconych gminie w ogólnych kosztach.

Wykres nr 3. Procentowy udział kosztów pomocy finansowej w ramach zadań zleconych w 2011 roku

Wykres nr 4. Procentowy udział poszczególnych form pomocy w ogólnym koszcie świadczeń.

Wykres nr 5. Liczba osób korzystających z pomocy w % (tab. 11).

Wykres nr 6. Osoby bezrobotne (zarejestrowane oraz nie zarejestrowane w PUP) korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

Wykres nr 7. Osoby niepełnosprawne (posiadające orzeczenie o niepełnosprawności) korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

Wykres nr 8. Osoby starsze korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

Wykres nr 9. Osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków odurzających, poddających się procesowi leczenia lub do 1 roku po jego zakończeniu korzystające z pomocy społecznej (tab. 11a).

Wykres nr 10. Powody przyznania pomocy w roku 2011w liczbach (tab. 12)

Wykres nr 11. Powody przyznania pomocy w roku 2011 w % (tab. 12).

Wykres nr 12. Koszty utrzymania i prowadzenia Ośrodków Pomocy Społecznej.

Wykres nr 13. Struktura zatrudnienia pracowników OPS w liczbach.

Wykres nr 14. Liczba pracowników socjalnych wg zajmowanych stanowisk.

Wykres nr 15. Procentowy udział środków przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych w 2011.

Wykres nr 16. Koszty zadań własnych realizowanych przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną.

Wykres nr 16. Koszty zadań własnych realizowanych przez powiat w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną.

Wykres nr 17. Planowane koszty utrzymania i prowadzenia jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym.

Wykres nr 18. Liczba miejsc w Domach Pomocy Społecznej.

Wykres nr 19. Koszty prowadzenia i utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Wykres nr 20. Struktura zatrudnienia w PCPR wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r.
Wykres nr 21. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej prowadzonych przez powiat wg stanu na dzień 31.12.2010 rok.
Wykres nr 22. Stopień zaawansowania prac niezbędnych do uzyskania standardów (w%).
Wykres nr 23. Potrzeby szkoleniowe pracowników JOPS na rok 2011 (w liczbach).
Wykres nr 24. Liczba pracowników OPS zainteresowanych udziałem w szkoleniach w 2011 roku (w %).
Wykres nr 25 . Liczba pracowników PCPR zainteresowanych udziałem w szkoleniach w 2011 roku (w %).

Spis tabel:

Tabela nr 1. Planowana liczba rodzin i osób wymagających pomocy w ramach zadań zleconych i własnych.
Tabela nr 2. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie powiatów województwa lubelskiego.
Tabela nr 3. Liczba organizacji pozarządowych (NGO) współpracujących z OPS i PCPR.